

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΠΗΛΙΟΝ

Όταν ἀντικρύζοντες τὸν Παγασητικὸν προσβλέπετε τὰς μεσημβρινὰς κλιτύς τοῦ Πηλίου, μέχρις αὐτῆς τῆς κορυφῆς, παρ' ὅλον τὸ ἔκπαρτον τοῦ θεάματος, παρ' ὅλην τὴν θαυμασίαν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ τῆς χλωρίδος τὴν ἄσπτον θαψίλειαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὡς ἐντὸς εὐρυτάτου πλαισίου διορᾶτε τὰς εἰκόνας τῶν μαγευτικῶν αὐτῶν κωμοπολεων, τὸν Ἄνω Βόλον, τὴν Πορταριάν, τὴν Μικρυνίτζαν τὴν ἠρωϊκὴν, λίαν ἀτελῶς ἀντικαμβάνεσθε καὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους καὶ τοῦ μεγαλείου του.

Ἐνῶ βλέπετέ τι ἐξόχως ἀσύνητες, τῶν ὀφθαλμῶν χάσμα ἀνέκφραστον, ἐν τούτοις φειδωλὸν τὸ Πήλιον μόνον πενιχρὰν μερίδα τῶν καλλονῶν του σᾶς ἀποκαλύπτει. Πρὸ παντός, ἐνῶ σᾶς ἐπιδεικνύει τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ κορυφήν, σᾶς ἀποκρύπτει τὸ ὕψος του ὀφθαλμαπάτη τὴν ὁποίαν παρετήρησα πάντοτε ἐφ' ὅλων τῶν ὁρέων, τῶν ὁποίων ἢ πρὸς τὰ ἄνω κλίσεις ἄρχεται ἀμέσως ἢ σχεδὸν ἀμέσως ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐφ' ὄντι ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Βόλου τὸ Πήλιον παρ' ὅλον τὸ ἐκ 1630 μέτρων ἢ 5000 ποδῶν περίπου ὕψος του φαίνεται ταπεινότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὑμηττοῦ θεωμένου ἀπὸ τοῦ Ζαπτείου. Καὶ ὅμως, ἐὰν ἢ ἀποτυχία τῶν Γιγάντων τοῦ νὰ ἐκρίζωσον τὸ Πήλιον καὶ ἐπιθέσουν τοῦτο ἐπὶ τῆς Ὀσσης πρὸς ἐμπολιόρκησιν τοῦ Ὀλύμπου δὲν ἀπεθάρρυνε πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο Βορειοαμερικανός, ἀπὸ τοιαῦτα ἐγχειρήματα καὶ ἤθελεν ἐπιχειρήσει τις ἀποσπῶν τὸν Ὑμηττὸν ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν του, νὰ τὸν ἐνθρονίσῃ εἰς τὰς Παγασάς, μόλις ἢ κορυφὴ του θὰ ὑπερέβαινε τὴν Πορταριάν.

Τὸ Πήλιον, τὸ ἀπαράμιλλον ὄρος, τὸ ἑλληνικὸν Τυρόλον κατὰ τὸν κ. Δροσίνην, μὲ τὰ εἰκοσι τέσσαρα χωριά του, ὅπως μετριοφρόνως καλοῦνται αἱ θαυμασικαὶ κωμοπόλεις, εἰς τὰς ὁποίας συναυτᾶτε φιλεργίαν, πολιτισμὸν, ἡμερότητα, πρῶσον, τὴν ὁποίαν οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς ἀγροτικῆς Ἑλλάδος θὰ συναυτᾶσθε, μόνον ὅταν διαβῆτε τὰς διασφάγας του καὶ τὰς φάραγγάς του, μόνον ὅταν ἀναρριχηθῆτε εἰς τὰς κλιτύς του καὶ πατήσθε τὴν ὑψικάρηνον κορυφήν του, τότε μόνον ἀποκαλύπτει πλῆρες πρὸ τοῦ ἀφῶνου θαυμασμοῦ τοῦ θεωμένου τὸ ἀνέκφραστον αὐτοῦ μεγαλεῖον.

Τὴν κορυφήν ταύτην νῦτύχησα νὰ πατήσω εἰς διήμερον ἐκδρομὴν ἀνά τὸ Πήλιον τῆ φιλοξενίῳ προσκλήσει τοῦ κ. Κ. Τοπάλη, ἐν συνοδείᾳ

καὶ ἄλλων φίλων Πηλιοριτῶν. Ἀνήλθομεν δὲ οὐχὶ διὰ Πορταριᾶς ἢ Μικρυνίτζης, ἐπιφυλάξαντες τὸ δρομολογίον τοῦτο διὰ τὴν κάθοδον, ἀλλὰ διὰ πλαγίου δρομολογίου ἀσυγκρίτως πλουσιωτέρου εἰς ἐντυπώσεις. Διότι ἀκολουθήσαντες τὴν μαγευτικὴν μέχρις Ἀγριάς παραλίαν, ἐκείθεν ἀνήλθομεν εἰς Δράκιαν, καὶ διανυκτερεύσαντες ἐν καταυλισμῷ παρὰ τὸ Κάνι τῆς Σουβάλας περὶ τὰ 500 μέτρα κάτωθεν τῆς ἀνωτάτης κορυφῆς, ἀνήλθομεν εἰς ταύτην περὶ τὴν τρίτην πρωϊνὴν ὥραν, ὅταν ἤδη ἢ Ἀφροδίτη ἀνεδύετο ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐσχατιῶν τοῦ σκοτεινοῦ ὀρίζοντος.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἐγένετο ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ὅταν τὰ κυνικὰ καύματα ἦσαν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς κυριαρχίας των καὶ οἱ ἀτυχεῖς κάτοικοι τῶν πεδιάδων, (συμπεριλαμβανῶν εἰς τούτους τοὺς τε Ἀθηναίους καὶ τοὺς Βολιώτας) ἐτήκοντο καὶ ἀνελύοντο ὑπὸ θερμοκρασίαν 35 βαθμῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς πολὺ ταχέως ἀπεξενώθημεν εὐτυχῶς τῆς ἡκιστα ἐπεράστου ταύτης θαλπυρῆς, εὐθὺς ὡς οἱ ἡμίονοι ἡμῶν καταλιπόντες τὴν Ἀγριάν, ἀκροβάται ἐκ φύσεως καὶ ἐκ παραδόσεως, ἤρχισαν νὰ πατοῦν τὴν ἀνάτην. Ἡ ἀναρρίχσις εἶναι τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἡμίονου ἰδίως τῶν νευρωδῶν ἡμιόνων τοῦ Πηλίου, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἀναγκάζωνται νὰ βαδίζουσι εἰς τὴν πεδιάδα, ἀφίνουσι τὴν κεφαλὴν των νὰ πίπτῃ πρὸς τὴν γῆν ὑπὸ τὸ κράτος ἀνεκφράστου ἀνίας καὶ μελαγχολίας, τὴν ὁποίαν κάμηλος ποτὲ βεβαίως δὲν ἤθελε συμμερισθῆ. Ἄλλ' ὅταν ἐπὶ παντός θέματος ὑπάρχουν τόσον ἐκ διαμέτρου ἀντιθετοὶ διχογνωμίαι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀνηκόντων ὡς γνωστὸν εἰς τὸ αὐτὸ ζωολογικῶς εἶδος, πρέπει νὰ εἴμεθα κάπως ἐπιεικεῖς διὰ τὰς ἀντιθέτους ἀρχὰς ζῶων, τὰ ὁποῖα οὐδεμία συνδέει ζωολογικὴ συγγένεια.

Ἡ πρὸς τὴν Δράκιαν ἀνοδος τοῦ ὄρους διήρκεσε περὶ τὰς τρεῖς ὥρας. Ἡ ἀναρρίχσις αὕτη ἠδύνατο βεβαίως νὰ γείνη ταχύτερα. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ πορείᾳ εἶναι τις ἄπληστος τῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἐναλλάσσουσι μορφήν, ὡς ἐντὸς περιστρεφόμενου καλιδοσκοπίου μὲ ἀπέραντον ὀπτικὸν κύκλον.

Ἐδῶ κατέρχεται τις βαθυτάτην χαράδραν, ἀνήλιον, σύσκιον, ὑπὸ τὴν ἀγρίαν ἁρμονίαν καταρρακτῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα ἀφρίζουσι ἐπὶ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων, καὶ ἐπὶ τῶν βράχων τῶν βρυσσοκεπάστων, ἐλισσόμενα, διασπώμενα, παταγοῦντα. Παρέκει φθάνει εἰς λόχμην βαθύσκιον, τὴν ὁποίαν μετὰ κόπου διαπεροῦν ἀμυδραὶ

ήλιακαί ακτίνες και μέχρι του βαθους της οποίας ό άνεμος, όστις πρό όλιγου μάς έμάστιζεν επί των δειραδων, δέν φθάνει ούδ' ώς εκπνέουσα αύρα. Και έρχεται εις την μήνην ή άπρόσιτος είκων, την οποίαν έγραψεν ό τραγικός διά τον Κολωνόν, ίσως και με δόσιν τινά ποιητικής άδειας, προκειμένου περι άθηναϊκού τοπίου, της οποίας δέν θα είχεν ούδεμίαν ανάγκην, ένν περιέγραφε τά άνάριθμα άλλα και τας λόχμας, τά όποια συνκνιτᾶ τις εις την άτελεύτητον άνοδον και καθοδον των κλιτων και των φραγγων του Πηλίου.

Διότι πυκνούς σχηματίζουν θόλους αί πλάτανοι, θόλους πρασίνους, άδιαπεράστους υπό των ήλιακών ακτίνων· και άναρριχώνται επ' αύτων άκάματοι και τας έναγκαλίζονται και συμπλέκονται και σχηματίζουν τόξα και διασταυρούνται και μεταπηδούν από κλάδου εις κλάδον ή αίωρούνται ήρτημένοι κισσοί και άγριάμπελοι και παντός είδους κληματίτιδες και περιπλοκάδες. Και κύκλω ήμών φίλυδρα φυτά, χνωώδη, με όλας τας παραλλαγάς του πρασίνου έπιστεφόμενα από ποικίλα άνθη, τά όποια τό πρώτον συνήντων. δέχονται τά εφήμερα φιλήματα των χρυσαλλίδων και των ύμενοπτέρων με τας βελουδινάς, τας χρυσιζούσας πτέρυγας. 'Ο τέττιζ, ό προσφιλης του 'Ανακρέοντος άιδός,

θέρεος γλυκύς προσφίτης
δενδρέων επ' άκρων

ψάλλει άκούραστος τον ύμνον του θερινού θάλαπος. 'Εν τι μόνον έλλείπει εδώ από την είκόνα του Κολωνού. Δέν θα ήτο άκριβές διά τά άλλα του Πηλίου, αν επανελάμβανέ τις ότι

ά λίγεια μινύρεται
θαμίζουσα μάλιστ' άηδών
χλωραίς υπό βάσαις.

Διότι μόλις υπερβήτε τας χθαμαλωτέρας αύτου ζώνας ούτε της αηδόνος, ούτε ούθενός άλλου πτηνού θα άκούσητε τό κελάδημα. Δέν γνωρίζω, διατί φεύγουν τά κελαδικιστικά τό ώραϊον Πήλιον.

'Αλλά πόσον ποικίλλει ή άναρρίχησης του Πηλίου! Ποσον ραγδαίει υπαμείβονται αί σκηνογραφία! 'Ενώ εύρίσκεσθε υπό την επίδρασιν των έντυπώσεων της άπολύτου έρημίας και της σιγής, και άφίνετε πλάηητα τον νοον να μεταπηδᾶ επί του πεδίου των σκέψεων, τας οποίας φέρει ή μόνωσις, άρπυνίζεσθε αίρνης από μίαν άνέκφραστον άρμονίαν φαιδρότητας και ζωής· κωδωνίσκοι ήμιόνων, γέλωτες, χτυκτα φαιδρά, λάλος φλυαρία της νεότητος πλήττουσιν αίρνης τά ώτα σας. Συνοδεύει ολόκληροι ταξειδιωτών των διαφόρων χωρίων από της άπωτάτης Ζαγοράς μέχρι Δράκιας διασταυρούνται πλειστάκις μεθ' ήμών άπροσώπως εις τά άτελεύτητα ζιγ-ζιγ της μακράς επί του Πηλίου πορείας.

Και ενώ επί μακρόν δέν βλέπετε ειμή πράσινον θολον άνωθεν ύμών, αίρνης εις μίαν στιγμήν άνόδου επί των δειραδων εξελίσσεται ένώπιον ύμών άποτόμως εύρύτατον τό πανόραμα των άνεκφράστου κάλλους παραλίαν του Παγασητικού, αί άνατολικαί άκται του Πηλίου, «ή άξενος άκτη» του Εύριπίδου με την Σηπιάδα άκρον, ή οποία τόσον ειδικαίωσε την προσωνομίαν της εις βάρος του Περσικού στόλου, και αί ήλίβατοι άνατολική πλευρά, με τά χωρία τά πάγκαλα, λευκάζοντα έν μέσφ των βιθυπρασίνων κλιτών· παρέκει ή Εύβοια, αί Σποράδες πᾶσαι ως παροψίδες επί της άπεράντου κυανής τραπέζης της θλάσσης.

'Αλλ' ή είκων αύτη εξαφανίζεται άφ' ύμών εύθύς ως άντικρύσητε νέαν χαράδραν, νέας του όρου κυμάσεις, αί όποια σας άναγκάζουν να κατέλθετε εκατοντάδας μέτρων εις τα βιθη άνηλιων φραγγων.

'Αλλά πάντοτε κερδίζετε εις άνοδον· και εις έκαστην έξοδον από των φραγγων, ή εύρυνσις της πρό ύμών είκόνας σας είδοποιεί, ότι είσθε τώρα πολύ ύψηλότερον. 'Αλλως μαρτυρεί τούτο και ή έναλλαγή της επί του όρου χλωρίδος. 'Από πολλού διήλθετε την ζώνην των όπωροφόρων δένδρων, δασών άτελευτήτων, τά όποια έρύτευσεν εις τά κατώτερα του Πηλίου κρᾶσπεδα των Πηλιοριτών ή άπαρχμίλλος φιλοπονία καταλείπετε και τους έλικιώνας τους σπριγηλούς με τους τερροπρασίνους κλάδους του ίερού δένδρου της παρθένου θεού. 'Ηδη βχίνετε έν τῷ μέσφ κραταιάς αύτομάτου βλαστήτως· παντοειδείς θαμνοι και δένδρα, ών κυριαρχούν πυκνά όξύων δάση, έν τῷ μέσφ των όποίων παφλαζουν κατά πᾶσαν διευθύνσιν κρυστάλλινα ρευματα, καθιστούν δυσχερή και επίπονον την άνοδον.

'Αλλά τώρα εφθάσαμεν την Δράκιαν· την ώραϊαν και φιλοξενον κωμόπολιν, ήτις τόσον πολιτισμόν, τόσην πρόοδον και τόσην εύμάρειαν συγκεντρώνει εκεί επάνω. Και μετά δίωρον άνάπαυσιν, ήρχισε και πάλιν ή άναρρίχησης.

Νύν και ή Δράκια άπλοῦται κατωθεν ήμών έντός του πρασίνου πλαισίου της με τας ύψηλάς στεγας της τας βαθυτέφρους, ως όλων των ύψηλών χωρίων του Πηλίου. Διότι αντί κεράμων, ούς θα συνήραζον ως πτίλα οί σφοδροί άνεμοί του Πηλίου, ένεκα των όποίων *εινοσίφυλλον* τό άπεκάλεσεν ό "Ομηρος, οί Πηλιορίται στεγάζουν τας οικίας των με βαρυτάτας πλάκας σχιστολίθου χρώματος λάθας, και δίδουν εις τας στεγας αύτων τό όξύ σχήμα έλβετικών οικιών, διά να μη καταχωσθουν υπό τό βάρος των πυκνων χιώνων.

Μετά πορείαν 1¹/₂ ώρας εφθάσαμεν εις τό χάνι της Σουβάλας, πρό του όποιου διέρχεται ή έκ Βόλου εις Ζαγοράν όδός.

'Ητο ήδη νύξ· ήπλώσαμεν έν υπαίθρφ πτέριδας άφθόνους και κλάδους πυκνούς όξύων. Οί ήμιονοί άφέθησαν ελεύθεροι εις την ρέμβην των. 'Ανήθησαν αί πυραί και επί πυραμίδων έκ κλάδων άνηρτήσαμεν τους φανούς μας. Μετ' όλίγον οί όβελοί με τά σουβλάκια του έριφιου άνέδιδον πυκνόν καπνόν επί της ύψηλής εκείνης δειράδος του ύλήεντος όρου, διότι ήμεθα ήδη εις ύψος 1100 μέτρων.

Θά ήτο πάνηγυρις δι' ένα Ρέμπραντ ή σκηνογραφία εκείνη. Αί άπότομοί φωτισιάσεις υπό τό φως των πυρών, των δένδρων, των μορφών των έστιωμένων, των ήμιόνων, των άποσκευών προσέδιδον εις την είκόνα όλην οψιν φανταστικήν.

'Αλλ' ήλθεν ή στιγμή όλιγοώρου άναπαύσεως. 'Ακρα σιωπή, ως λέγουν τά ναυτικά παραγγέλματα. Μόλον ότι δε ήμεθα πάντες καταπεπονημένοι, ό ύπνος κατέστη άδύνατος και έκ του φόβου μήπως δέν προλάβωμεν να διανύσωμεν πρό της αύγής την ύπολειπομένην πορείαν μιας ώρας μέχρι της κορυφής, άλλα πρό πάντων έκ του ψύχους του ύπερβολικού. 'Ητο τῷ όντι τοιοῦτο τό ψύχος, ώστε τό παγερόν ύδωρ έρροφούμεν κατά δόσεις ως καφέν. Παρ' όλα δε τά βαρύτατα σκεπάσματα, τά όποια είχαν μεταφέρει τέσσαρες ήμιονοί, και τας άπαύστως ριπίζόμενας πυράς, κυριολεκτικώς έτρέμομεν καθ' όλην την νύκτα υπό θερμοκρασίαν 8 βαθμίων, ένῶ ό Βόλος κάτω ήμών, εις βάθος 1100 μέτρων έκείστο και έπυρακτοῦτο υπό την άσφυκτικήν επίδρασιν των καυμάτων του 'Ιουλίου. Μόνον οί όρειβάται, οί πάσης χώρας 'Αλπινισταί, δύνανται να έννοήσουν τό έλκυστικόν θέλητρον των άντιθέσεων τούτων.

[Ήπεται τό τέλος]

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΗΘΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ¹

ΕΝ ΤΩ

ΣΧΟΛΕΙΩΙ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ,

[Κατά την Κ^{αν} Αιμουλίαν Λεκάμ].

'Αλλά πώς δύναται να συναφθῆ ή μάθησις και ή μόρφωσις;

Πρώτον διά της μεταξυ διδασκαλου και μαθητου ύπάρξεως σχέσεως έμπιστοσύνης άμοιβαίας και σταθερώς. 'Ο διδάσκαλος πρέπει να εμφανίζηται εις τους οφθαλμούς του παιδός ως ό τελειον ή τοϋλάχιστον τείνον προς την τελειότητα, να μη διαπραττη ούδέποτε ένώπιον αύτου έπιμεμπτον πράξιν, να μη είνε όργιλος, άδικος, ή, αν ποτε περιέπεσεν εις τας κακίας ταύτας ένώπιον του παιδός, να μη άκνη να όμολογη

διά της διαγωγής του ότι λυπεϊται διά την παρεκτροπήν του. 'Ο μαθητής βλέπων τας προς την ήθικην αύτου άνύψωσιν προσπαθείας θά επαυξήση μάλλον ή θά ελαττώσῃ την προς αύτον ύπόληψιν και κατά τό παράδειγμα αύτου θά αποκτήσῃ και αύτός τό θάρρος να όμολογη τά σφάλματά του και να τά διορθώνη.

'Εαν προς τούτοις ό διδάσκαλος δέν καθίσταται άντικείμενον έπικρίσεων των γονέων, ό παίς θά τρέφῃ προς αύτον πλήρη έμπιστοσύνην και θά ώφεληθῆ έκ της διδασκαλίας του. 'Αλλ' ή έμπιστοσύνη πρέπει να είνε άμοιβαία. 'Ας πιστεύωμεν λοιπόν τον λόγον του παιδός, και ό παίς θ' άποφύγῃ πάση δυνάμει τό να μάς άπατήσῃ· ας επιτρέπωμεν αύτῷ να φρονῆ ότι τον θεωρούμεν άξιον πάσης άρετής, και θά θεωρήσῃ ύποχρέωσιν και άπαιτήσιν της τιμής αύτου να φανῆ άξιος της έμπιστοσύνης ήμών ταύτης. 'Εαν δε επταισέ ποτε εις τι, ας συμψέγωμεν μετ' αύτου τό σφάλμα, άλλ' ας τῷ λέγωμεν συνάμα ότι ή παρεκτροπή του είνε παροδική και δέν μαρτυρεῖ έλλειψιν άρετής.

Πρέπει επεπειτα να καλλιεργηθῇ παρ' αύτῷ ή άγάπη του καλοῦ· και προς τοῦτο ας τῷ δεικνύωμεν πάντοτε τό καλόν.

'Όταν είνε μικρός, τό έργον εκτελείται διά διηγηματικῶν παραστάσεων. Αύται όμως πρέπει πάντοτε να παριστώσῃ την άρετήν, της θέλωμεν να δώσωμεν αύτῷ παράδειγμα, οϋχι δε την καλίαν, άφ' ής θέλωμεν να τό αποτρέψωμεν· διότι ή οψις του κακοῦ δέν ώφελει την ψυχήν, όπωσδήποτε και αν παρέχηται. 'Εν πρώτοις ή άσχημία δέν φαίνεται εις αυτόν τόσον άσχημος, όσον πιστεύωμεν· διότι ή κρίσις και ή καλαισθησία αύτου είνε έτι λίαν άπειρος. Ποσα παιδία προτιμώσιν άθυρμα δύσμορφον, άχαρι άντι άθύρματος εύμόρφου, καλλιτεχνικού μάλιστα, διότι εις έκείνο έχουσι συνηθίσῃ! 'Εκτός δε τούτου ή τόσον ζωνρά αύτων φαντασία πλάττει καθ' έαυτήν είκόνας πολυ άσχημοτέρας της πραγματικότητος, ότε δε επιχειροῦμεν να δείξωμεν εις αυτά έκ του πλησίον την άσχημίαν, ζημιούται τό αποτέλεσμα των λόγων ήμών. 'Ημέραν τινά διηγούμην εις μικράν κόρην τό παραμύθιον της Βασιλοπούλας· ήκουε με άγωνίαν, οί οφθαλμοί της εξεδήλουν την φρίκην, την οποίαν εξέγειρεν ή εξεικόνισις της μαγίσης, του κακοῦ τούτου δαίμονος της Βασιλοπούλας. 'Ινα ζωνρότερον παραστήσω την διήγησιν, έφερα εν βιβλίον με είκόνας και τῷ έδειξα την άπαισίαν γραίαν, ην ό τεχνίτης είχε παραστήτῃ όσον ήδύνατο άσχημον. Πάραυτα τό πρόσωπον της κόρης έσκυθρώπασε και ως εξερχομένη εξ άπάτης έρώναξεν· «'Α, δέν ήτο και πολυ άσχημη!» Είχε φαντασθῆ την είκόνα αύτης άπαισιωτέραν της του τεχνίτου, και έγώ

¹ Τέλος· ίδε σελ. 129.

θελήσασα να καταστήσω την άσχημάν της μαγίσσης άποτέραν εις τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ἔβλαψα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν λόγων μου.

Οὐχ ἤττον δὲ ἐπικινδύνουν εἶνε νὰ δεικνύωμεν εἰς τοὺς παῖδας τὸ αἰσχρὸν λαμβάνοντες ὡς παραδείγματα τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτοὺς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ὅλως κακός· τὰ ἐλαττώματα συνυπάρχουσι πολλάκις μὲ προτερήματα καλύπτοντα αὐτά, ἢ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα δύναται νὰ ἔχωσὶ τι τὸ ἐπέραστον, τὸ κινοῦν ἴσως τὸν ζῆλον τοῦ παιδός.

Ἐὰν π. χ. θέλω τις νὰ θεραπεύσῃ κόρην ἐκ τοῦ ἐλαττώματος τοῦ σκώπτειν εἶπη εἰς αὐτὴν ὅτι ἡ δεῖνα γνωστὴ εἰς αὐτὴν κόρη ἢ κυρία δὲν ἀγαπᾶται ἢ μάλιστα ἐμπνέει τὸν φόβον ἕνεκα τῆς κακογλωσσίας καὶ φλυαρίας της, ἢ κόρη συναντώσα τὴν φοβερὰν ταύτην κυρίαν εἰς τινα συναναστροφὴν εὕρισκε ὅτι εἶνε ὠραία, κομψή, ὅτι ἔχει ζωηρότητα καὶ ὀξύτητα πνεύματος, ὅτι συγκεντρώνει περὶ ἑαυτὴν τοὺς ἄλλους καὶ ὅτι θελγεῖ διὰ τῆς διαλέξεώς της· δὲν ἀντιλαμβάνεται ὅμως τὴν ὄχι πολὺ καλὴν ἰδέαν, ἣν ἕκαστος τῶν θυμαστῶν τούτων τῆς στιγμῆς ἀποκομίζει ἐκ τῆς συναναστροφῆς περὶ τῆς κακογλωσσου γυναικός, ἀρκείται μόνον εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ ἐλαφρότης τοῦ πνεύματος τέρπει, διασκεδάσει τοὺς ἄλλους καὶ παρέχει προφανῆ γοητεῖαν εἰς τὸν κεκτημένον αὐτὴν· πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι ἡ αὐστηρὰ ἐπίκρισις τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀκούσῃ παρὰ προσώπων σοβαρωτέρων καὶ πρεσβυτέρων, δὲν ἤθελε κατορθώσῃ νὰ καταστρέψῃ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τοῦ μὴ στερουμένου αἴγλης τινος ἐκείνου ἐλαττώματος.

Ὅσῳ πρᾶγμα τι συχνότερον προσπίπτει εἰς τὴν ὄψιν τοῦ παιδός, τοσῶ ἄσθενεστέραν ἐμποιεῖ εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν. Παιδίον ἀνατραφὲν ἐπὶ μακρὸν μετὰ προσώπου δυσμόρφου καὶ ἀπεχθοῦς εἰς πάντας δὲν εὕρισκε ἐν αὐτῷ τι τὸ παρὰ φύσιν ἕνεκα τῆς ἕξεως, μόνον δέ, ὅταν σὺν τῇ ἡλικίᾳ διὰ τῆς συγκρίσεως μορφωθῇ ἢ κρίσις του, εὕρισκε αὐτὸ ὅποιον πράγματι εἶνε, ἀλλὰ καὶ τότε οὐδόλως αἰσθάνεται ἀποστροφῆν.

Ὅμοιον τι συμβαίνει καὶ περὶ τῶν ἐλαττωμάτων προκειμένου ὅσῳ συχνότερον ὁμιλεῖτε περὶ ἐνός αὐτῶν εἰς τὸν παῖδα, καὶ συχνότερον φέρετε αὐτὸ εἰς τὴν φωνησίαν του, τοσῶ ἀμβλυότερον καθίσταται τὸ αἰσθημα τῆς προς αὐτὸ ἀποστροφῆς καὶ δύναται ὅλως φυσικῶς ἐκ μιμησεως νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν μίαν παρεκτροπὴν, ἣτις εἶνε μὲν ἀληθῶς κακῆ, ἀλλὰ καὶ ἀνεκτὴ εἰς τοσοὺς ἀνθρώπους ἔχοντας ἄλλως καὶ μεγᾶλα προτερήματα.

Βραδύτερον ἢ ἱστορία, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἢ τέχνη εἶνε μέσα φυσικῶς προσφερόμενα εἰς τὸν διδασκαλον.

Ἡ ἱστορία ἔχει πολλὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ

πνεῦμα τοῦ παιδός, διότι γινώσκει ὅτι τὰ ἱστορούμενα εἶνε ἀληθῆ καὶ ὄχι ἐπινοήματα πλασθέντα πρὸς διόρθωσίν του. Δυστυχῶς ὑπάρχουσι πολλάκις ἀσχημαίαι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ, καὶ κλόν θὰ ἦτο, χωρὶς καὶ ἡ ἀλήθεια νὰ παραβλάπτεται, νὰ παραλείπονται κατ' ἀρχὰς αἱ ἀσχημαίαι αὐταί, μέχρι βαθμοῦ δὲ τίνος μορφώσεως τῆς ἠθικῆς τοῦ παιδός συνειδήσεως νὰ μὴ ἐμρανίζεσθαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του εἰμὴ ἢ ὠραία ὄψις τῆς ἱστορίας· ἄς δεικνύηται λοιπὸν εἰς αὐτὸν ἡ ἀρετὴ, ἡ φιλοπατρία, ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἄλλαι ἐξόχων προσώπων τῆς ἱστορίας ἀρεταί, βραδύτερον δὲ συνοδευομένη ὑπὸ ἐπικρίσεων ἄς παρέχεται ἢ εἰκὼν τῆς βραβαρότητας, τῆς τυραννίας, τῆς πλεονεξίας βασιλέων καὶ ἄλλων μορφῶν σκοτεινῶν τῆς ἱστορίας. Ὁ παῖς ἀρέσκειται πολὺ εἰς τὰς κρίσεις περὶ τῶν ἱστορικῶν προσώπων, ὡς δεικνύει καὶ ἡ συχνὴ αὐτῆς χρῆσις διὰ τὰς πράξεις τῶν συμμαθητῶν του καὶ τὸ συχνῶς ἀκουσόμενον «αὐτὸ δὲν εἶνε σωστό».

Καὶ ἡ φιλολογία παρέχει ἀφθονίαν μεγάλων παραδειγμάτων ἐν εὐρυτέρᾳ παραστάσει ἢ ἡ ἱστορία καὶ συνάμα ἐν καλλιτεχνίᾳ θελγούσῃ τὸν μαθητὴν . . . Ἡ μελέτη δὲ τῶν δοκίμων φιλολογικῶν ἔργων ἔχει καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἀπομακρύνει τὸν μαθητὴν ἐκ τῆς νοσηρᾶς φιλολογικῆς παραγωγῆς.

Ἡ σπουδὴ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὅσων καὶ ἂν εἶνε στοιχειώδης, οὐδέποτε πρέπει νὰ γίνεσθαι κατὰ τρόπον κοινόν καὶ τετριμμένον, ἀλλ' οὕτως, ὥστε νὰ καθιστᾶ δυνατὸν εἰς τὸν μαθητὴν νὰ θαυμάσῃ τὴν βασιλεύουσαν ἐν τῇ φύσει τάξιν καὶ ἁρμονίαν καὶ νὰ αἰσθάνεται ὅτι εὐεργετικὴ τις χεὶρ ἐπλάσε μὲ τόσῃν τέχνῃν τὸ ταπεινὸν χόρτον τοῦ λειμῶνος καὶ τὴν δρῦν τοῦ δάσους, τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν τοῦ μύρμηκος, τὸ σῶμα καὶ ἰδίως τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου.

Καλλιτεχνικαὶ τινες γνώσεις πρέπει νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἀνατροφὴν. Διὰ τῆς ἱχνογραφίας καὶ τῆς μουσικῆς ἢ καλαισθησίας τοῦ παιδός ἀσκείται ἐν τινι μέτρῳ συνηθίζει νὰ τέρπεται εἰς τὸ κάλλος τῶν γραμμῶν, τῆς παραστάσεως, εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς ἁρμονίας. Οὐδὲν δὲ αἰσθημα εἶνε μᾶλλον μορφωτικόν καὶ παροξυντικόν εἰς γενναίας πράξεις τῆς πρὸς τὸ καλὸν ἀγάπης.

Ὁ οὕτω παιδαγωγηθεὶς παῖς θὰ εἶνε πιθανῶς ὀλίγον ἱκανός διὰ τὰς συζητήσεις, τὰς σκευωρίας, ἀλλὰ βεβαίως θὰ εἶνε χρηστὸς καὶ γενναῖος ἄνθρωπος. Ἡ ἀγάπη τοῦ τε φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ καλοῦ θὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ πάσης εὐτελείας· θὰ διαπράξῃ ἴσως σφάλματα, ἀλλὰ ταῦτα θὰ εἶνε σφάλματα εὐγενῆ, ἅτινα θὰ βλαψῶσιν ἴσως τὴν περιουσίαν, τὴν δοξάν, τὴν εὐτυχιάν του, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν τιμὴν αὐτοῦ, τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του. Δὲν θὰ καταλάβῃ τὴν ψυχὴν

αὐτοῦ εὐθὺς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἢ στεγνὴ ἀπαισιοδοξία, οὐδὲ θὰ αἰσθάνθῃ ἑαυτὸν μεμονωμένον καὶ πλάνητα ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἀποτελοῦντα κρίκον ἀλύτωσης ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ καταληγούσης ἀγνωστον ποῦ, ἀγούσης δὲ πάντως εἰς πρόοδον ἐπιστημονικὴν καὶ ἠθικὴν. Τῆς προόδου δὲ ταύτης θὰ αἰσθάνθῃ ἑαυτὸν παράγοντα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑποχρέωσιν τῆς τιμῆς αὐτοῦ θὰ θεωρήσῃ νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτὴν τὸ κατὰ δύναμιν. Καὶ ἀντὶ νὰ καταναλίσκεται εἰς ματαιὰς ἀντιποιήσεις ἀγαθῶν καὶ μεψιμοιρίας κατὰ τῶν εὐνοουμένων τῆς τύχης, θὰ αἰσθάνθῃ ἐν ἑαυτῷ ζέσιν καὶ θάρρος ἱκανόν, ὥστε οὐ μόνον αὐτὸς νὰ δυνήθῃ νὰ καταλάβῃ θέσιν τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποκληρούς τῆς τύχης ἢ ἕνεκα παρημελημένης ἀγωγῆς ἀσπλους διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου διαμεινάντας ἀδελφοὺς αὐτοῦ νὰ βοηθήσῃ.

Γονεῖς, διδασκαλοὶ τῆς νεότητος, μηδέποτε λησμονεῖτε ὅτι εἴθε τὰ ὄργανα τῆς δόξης τῆς πατρίδος καὶ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ὕλη, τὴν ὁποία κατεργάζεσθε, εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῶν τέκνων σας· ἀγαπᾶτε αὐτὴν, ὡς ὁ καλλιτέχνης τὸν πηλόν, ὃν διαπλάττει, θυσιάζετε ὑπὲρ αὐτῆς τὸ πᾶν καὶ θὰ ἔγχητε τὴν συνέδησιν ὅτι ἐπράξατε ἔργον ἀγαθόν. Ὅταν δὲ γέροντες σεις ἴδητε μεθ' ὑπερηφανείας τὰ τέκνα, τοὺς μαθητάς σας γενομένους ἄνδρας καλοὺς κἀγαθοὺς, θὰ αἰσθάνθητε τὴν ὑπερτάτην χαρὰν, ὅτι ἐμορφώσατε ὄντα ἀνώτερα ὑμῶν αὐτῶν, ὧν αἱ προσπάθειαι προστιθέμεναι εἰς τὰς ἰδικὰς σας μεταρρυθμιζούσαι καὶ τελειοποιούσαι καθ' ἑκάστην τὸ ἔργον τῶν παλαιῶν ἡμερῶν σας. Τὸ μέγα λοιπὸν ἔργον τῆς ἀγωγῆς, τὸ τὸσον δύσκολον φαινόμενον, εἶνε τοιοῦτον μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἠθικὴ διδασκαλία ὀφείλει ν' ἀποτελῇ τὸ διηνεγὲς μέλημα τοῦ παιδαγωγοῦ εἴτε ἐν τῷ σχολείῳ εἴτε ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.

Ο Ε Ε Ω Λ Η Σ

[Διήγημα Ρ. Κίπλιγκ.]

Α

Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ κατακλίνεται ὁ Μπέμπης. Ἡ παραμάννα, ὁ μικρὸς ὑπρέτης καὶ ὁ Μήτας, ὁ παχύσαρκος θεράπων μὲ τὸ κόκκινον τουλουπάνι, εὕρισκονται σιμὰ του· ἡ Ζουδὴ ὠχυρωμένη εἰς τὴν κουνουπιέραν της, σχεδὸν ἀπεκοιμήθη. Ὁ Μπέμπης ἐπέτυχε τὴν ἄδειαν νὰ μείνῃ ἐξυπνος, διὰ τὸ δεῖπνον. Ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν πολλὰ χάδιδα τοῦ κάμνου τοῦ Μπέμπη ὑποφέρουν τὰς ἰδιοτροπίας του καὶ τὰς τρέλλας του. Ἐκάθισεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς κλίνης καὶ ἤρχισε νὰ κουνῇ τὰ πόδια, ἀποφασιστικῶς.

— Ὁ Μπέμπης θὰ κοιμηθῇ τώρα! εἶπεν ἡ παραμάννα.

— Ὅχι! θέλω ν' ἀκούσω τὸ παραμῦθι τῆς βασιλίσσας ποῦ ἔγινε θηρίο. Ὁ Μήτας θὰ τὸ εἰπῇ, καὶ ὁ ἄλλος θὰ κρυφτῇ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα, καὶ θὰ κἀνῃ τὸ θηρίο.

— Μὰ θὰ ξυπνήσῃ τὴ Ζουδὴ, εἶπεν ἡ παραμάννα.

— Ἡ Ζουδὴ δὲν κοιμάται, ἠκούσθη μία φωνουλα ὀπισθεν τῶν παραπετασμάτων. Ἀργίσε, Μήτα: «Μία φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦτανε μία βασιλίσσα στὸ Δελχί . . .» Καὶ ἡ μικροῦλα ἀπεκοιμήθη, ἐνῶ ὁ Μήτας ἄρχιζε τὸ παραμῦθι.

Ποτὲ ὁ Μπέμπης δὲν εἶχε κατορθώσει τόσον γρήγορα νὰ τοῦ διηγηθῆναι τὸ παραμῦθι τοῦ θηρίου. Τοῦτο τὸν ἔκαμε σκεπτικόν. Ὅπισθεν τῆς θύρας ὁ ἄλλος ἐμμεῖτο τὸν βρυχηθμὸν τοῦ θηρίου εἰς διαφόρους τόνους.

— Μία στιγμὴ! εἶπεν ὁ Μπέμπης προστακτικῶς. Γιατί δὲν ἔρχεται τώρα ὁ μπαμπᾶς, καὶ δὲ μοῦ λείει πῶς θὰ μοῦ δώσῃ κατακεφαλίε;

— Ὁ Μπέμπης θὰ φύγῃ, εἶπεν ἡ παραμάννα. Λίγες μέρες ἀκόμα, καὶ πιά ὁ Μπέμπης δὲν θὰ εἶν' ἐδῶ γιὰ νὰ μοῦ τραβᾶ τὰ μαλλιά.

Κ' ἐστέναζε, διότι ἠγάπα τὸ παιδίον.

— Μὲ τὸ σιδηροδρομὸ θὰ φύγουμε; ἠρώτησεν ὁ Μπέμπης, ὀρθωθείς ἐπὶ τῆς κλίνης του. Μήπως θὰ πάμε στὴ χώρα τῆς Βασιλίσσας ποῦ ἔγινε θηρίο;

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Μήτας, ὅστις εἶχε πάρει τὸ παιδί εἰς τοὺς ὠμούς του. Θὰ πάμε πρὸς τὸ ἀκρογιάλι ποῦ εἶνε φυτευμένον κοκκοφοίνικες, καὶ θὰ περάσουμε τὴ θάλασσα μ' ἕνα μεγάλο καράβι. Θέλεις νὰ πάρῃς τὸ Μήτα μαζί σου στὴν Ἀγγλία;

— Ναί, εἶπεν ὁ Μπέμπης, κρεμασμένος εἰς τοὺς εὐρώστους βραχίονας τοῦ Μήτα· θὰ ῥθῆτε ὅλοι, κ' ἐσύ, Μήτα, κ' ἡ παραμάννα, κ' ὁ ἄλλος, κ' ὁ περιβολάρχης ἀκόμα, κ' ἐκεῖνος μὲ τὰ φειδια.

Σοβαρῶς ὁ Μήτας ἔκλινε διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ, ἔπειτα ἔβλεπε τὸν ἀνθρωπάκον εἰς τὸ κρεββάτι, ἐνῶ ἡ παραμάννα χαμηλοφῶνως ἐτόνιζε νανάρισμα. Ὁ Μπέμπης μαζεύτηκε σὺν κουβάρι κ' ἀπεκοιμήθη.

Τὴν ἐπομένην ἡ Ζουδὴ, μόλις ἐξύπνησεν, ἰσχυρίσθη ὅτι εἶδε ποντικὸν μέσα εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ὁ Μπέμπης ἐλησμονήσεν νὰ τῆς ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἀναχωρήσεως. Τὸ νὰ τῆς ὁμιλήσῃ ἄλλοτε δὲν εἶχε καὶ πολλὴν σημασίαν, τόσο μικροῦλα ἦτον ἐκεῖνη· δὲν εἶχε κλείσει τὰ τρία χρόνια, καὶ δὲν θὰ ἐνοοῦσεν. Ὡς πρὸς τὸν Μπέμπη, ἀλλάζει ἤτο πέντε χρόνων· ἡ ἰδέα τοῦ εἰς Ἀγγλίαν ταξιδίου τὸν ἐγοήτευε.

Ἐπώλησαν τὴν ἀμαξάν, τὸ πιάνο, τὰ ἐπιπλα, τὰ ἀσημικά. Ἐπειτα ὁ Μπαμπᾶς καὶ ἡ Μαμά συνωμίλησαν ἐπὶ μακρὸν ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς

επιστολής, προερχομένης από τὸ Ρόκλιγκτον.

— Τὸ λυπηρότερον εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, εἶπεν ὁ Μπαμπᾶς, εἶνε ἡ ἀβεβαιότης. Καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶνε σαφεστάτη, καὶ οἱ ὄροι μου φαίνονται λογικοί.

— Τὸ λυπηρότερον εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, ἐσκέφθη ἡ Μαμά, εἶνε ὅτι τὰ παιδιά θὰ μεγαλώσουν μακριὰ μου! Ἄλλ' ἐσιώπησε.

— Τί τὰ πᾶς καὶ τὰ γυρεύεις, καὶ μὲν θὰ κάμωμε καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι. Ἐπειτα, ὅταν περάσουν πέντε ἔτη, θὰ ξαναγυρίσης εἰς τὰ παιδιά.

— Ὁ Μπέμπης θὰ εἶνε τότε δέκα χρόνων, καὶ ἡ Ζούδη ὀκτώ. Τί καιρὸς ποῦ θὰ περάσῃ, θεέ μου! Πέντε χρόνια νὰ τ' ἀφήσω σὲ ξένα χέρια!

— Βέβαια. Ἀλλὰ ὁ Μπέμπης εἶν' ἕνας καλὸς ἀνθρώπος, καὶ ὅπου πηγαίνει, θὰ κἀνὴ φίλους παντοῦ. Ὅσο γιὰ τὴ Ζούδη μας, ποῖός μπορεῖ νὰ μὴ τὴν ἀγαπήσῃ;

Ἐμειναν παρὰ τὴν κλίνην τῶν παιδιῶν μέχρι βαθείας νυκτός· ἡ Μαμά ἔκλαιε, καὶ ὅταν ἐφυγεν ὁ Μπαμπᾶς, ἐγονάτισε πρὸ τῆς κοιτίδος τῆς Ζούδης καὶ προσηύχθη.

— Κάμε, Θεέ μου, ἔλεγε, νὰ τ' ἀγαπήσουν οἱ ξένοι τὰ παιδιά μου, καθὼς τ' ἀγαπῶ ἐγὼ, καὶ νὰ εἶνε καλοὶ πρὸς αὐτά, ὅπως εἰμ' ἐγὼ. Καὶ φύλακτέ μου πάντοτε τὴν ἀγάπην των.

Ὁ Μπέμπης ἐξύσθη εἰς τὸν ὕπνον του, καὶ ἡ Ζούδη ἐδόγησεν. Ἡ μονὴ των ἀπάντησις εἰς τὴν παράλογον κάπως προσευχὴν τῆς Μαμάς.

Τὴν ἐπομένην ἀνεχώρησαν διὰ θαλάσσης. Τὴν ὥραν τῆς ἐπιβίβασις, ὁ Μπέμπης ἐφώναζε, καθὼς ἔμαθεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸν Μῆτα, καὶ ἡ Ζούδη ἔκλαιε βλέπουσα ὅτι ἡ παραμάννα δὲν ἤρχετο. Ἄλλ' ὁ πόνος των ὀλίγον διήρκεσε. Τὸν Μπέμπη γρήγορα διεσκέδασαν τὰ κατάρτια, τὰ σχοινιά, καὶ αἱ καπνοδόχοι τοῦ πλοίου, καὶ δὲν εἶχον ἀκόμη ξηρανθῆ τὰ δάκρυα τῶν ὑπηρετῶν, ποῦ δὲν τοὺς ἐσυλλογίζετο.

Μόλις παρήλθεν ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ πλοῦ, ἠρώτησεν ἂν ἔρθασαν τέλος εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὴν ἐπομένην ἐπνευσε σφοδρὸς ἄνεμος καὶ τὸ παιδίον ἠσθένησε πολὺ.

— Ὅταν θὰ ξαναγυρίσω στὰς Ἰνδίας, εἶπε μὲν ἄνερρωσε, θὰ πηγαίνω διὰ ξηρᾶς, μὲ τὰμάξιν δὲν μ' ἀρέσουν τὰ βαπόρια.

Ὁ ὑποπλοίαρχος τὸν παρηγόρησε, περισηπῶν τὴν προσοχὴν του. Εἶχε τόσα νὰ ἴδῃ, τόσα νὰ ἐγγίση, τόσα νὰ ἐρωτήσῃ, ὥστε βαθμηδὸν ἀπώλεσε τὴν ἀνάμνησιν ὅλων ὅσα τὸν περιστοιχίζον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του· ἀκόμα καὶ τὴν ἰνδικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν εὐκόλως ὠμίλει.

Ἡ Ζούδη ἠσθένησε κατὰ τὸν διάπλουον. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀφίξεως εἰς Σούθαμπτον ἡ μητέρα τῆς τὴν ἠρώτησεν ἂν ἤθελε νὰ ἐπανίδῃ τὴν παραμάννα τῆς. Παρετήρησε τὴν θάλασσαν, ἡ

ὁποία εἶχε καταπίει ὅλον τὸ πτωχὸν τῆς παρελθόν, καὶ εἶπε:

— Ἡ παραμάννα; ποιά παραμάννα;

Ἐν τούτοις οἱ τρόποι τῶν γονέων τοῦ ἐξάφνιζαν κάπως τὸν Μπέμπη. Ἡ Μαμά τὸν ἐλάμβανε κατὰ μέρος καὶ τοῦ συνίστα κλαίονσα νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν Ζούδην ποτὲ νὰ λησμονήσῃ τὸν Μπαμπᾶ καὶ τὴν Μαμά. Καὶ καθ' ἑκάστην, ἀπὸ ἐνὸς μηνός, ἡ Μαμά κατέβαινε εἰς τὴν καμπίναν καὶ τὸν ἐπλάγιαζε καὶ τοῦ ἐτραγουδοῦσε μυστηριώδη τραγούδια.

Ὁ Μπέμπης ὑπέσχετο, χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ καταλαμβάνῃ. Κάποιο βράδυ, μόλις τὸν ἀφῆσεν ἡ Μαμά, καθῆκόν του ἐνόμισε νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Ζούδην:

— Τὴν θυμᾶται καλὰ τὴν Μαμά, Ζούδη;

— Βεβαιοτάτα πῶς τὴ θυμοῦμαι.

— Αἶ! λοιπὸν πρέπει νὰ τὴ θυμᾶται πάντα.

Ἄν τὴν ξεχάσῃ, δὲ θὰ σοῦ δανείσω τὶς χαλκομανιές ποῦ μοῦ ἔδωκε σήμερον ὁ καπετάνιος, ἐκεῖνος ὁ κοκκινομάλλης.

Καὶ ἡ Ζούδη ὑπέσχεθη πῶς πάντοτε θὰ ἐθυμᾶται τὴν Μαμά.

Αὐτὴ καθ' ἑκάστην ἐπανελάμβανε τὴν σύστασίν τῆς, καὶ ὁ Μπαμπᾶς προσέθετε:

— Φροντίστε γρήγορα νὰ μάθητε νὰ γράφετε, καὶ θὰ μᾶς γράφετε.

— Ναί, ἔλεγε, ὁ Μπέμπης, πηγαίνω νὰ γράψω στὸ γραφεῖό σας.

Τότε ὁ Μπαμπᾶς καὶ ἡ Μαμά ἀναστέναζαν. Ἀναστέναζαν ὅταν ὁ Μπέμπης συνίστα εἰς τὴν Ζούδην νὰ μὴ λησμονῇ, ὅταν ἐκυλίετο ἐπάνω εἰς τὸν καναπὲν τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Σούθαμπτον, πλάττων σχέδια διὰ τὸ μέλλον, καὶ ὅταν ἡ Ζούδη ἐπρότεινε τὸ στόμα τῆς, ἕνα φιλάκι ζητοῦσα. Ἐπὶ ἡμέρας καὶ οἱ τέσσαρες ἦσαν καταστυνωμένοι. Ὁ Μπέμπης δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ, ἡ Ζούδη ἦτο τόσο μικρὴ, ὁ Μπαμπᾶς καὶ ἡ Μαμά ἦσαν τόσο λυπημένοι!

— Ποῦ εἶνε λοιπὸν τὰμάξιν μας, ἠρώτησεν ὁ Μπέμπης κουρασμένος ἀπὸ τὸ τίναγμα τοῦ παιδιοῦ λεωφορείου ποῦ τοὺς μετέφερε. Τόσο θόρυθος κάνει, ποῦ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ ὀμιλήσῃ! Ὅταν ἤμουνα στὸ σπῆτι μας, εἶδα τὸν κύριον Ἰνθερακίτη στὰμάξιν μας· τονε ρώτησα, γιατί; μοῦ εἶπε πῶς ἦτανε δικό του τὰμάξιν· ἀλήθεια; Τότε τοῦ εἶπα: «Ξέρεις νὰ χώνης τὰ πόδια σου στὰ λουριά τῆς πόρτας;» Μοῦ εἶπεν ὄχι, καὶ γέλασε. Ἐγὼ ξέρω. Μποροῦσα νὰ τὰ βάλω μέσα 'ς αὐτὰ τὰ λουριά. Κοίτα! Μπα! Κλαίει ἡ Μαμά; . . . Δὲν ἤξερα πῶς. . . Δὲν τὸ ἔκαμα ἐπίτηδες.

Ὁ Μπέμπης ἀπέσυρεν ἐκεῖθεν τὰς κνήμας του, συγγρόνως δ' ἐσταμάτησεν ἡ ἀμαξία καὶ τὸ παιδί ἐπήδησε κάτω ἐν μέσῳ σωροῦ δερμάτων. Εὐρίσκοντο πρὸ τῆς θύρας ἐπαύτως ἀρκούντως

θλιβεροῦ ἐξωτερικοῦ· ἡ θύρα ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν: Down Lodge.

Ὁ Μπέμπης συνεστάλη καὶ ἠτένισε δυσπίστως πρὸς τὴν οἰκίαν.

Ἐκεῖτο ἐπὶ ἀμμώδους λεωφόρου· ὁ ψυχρὸς ἄνεμος ἠνώχλει τὰς γυμνάς κνήμας τοῦ παιδιοῦ.

— Πᾶμε, εἶπε, δὲν εἶνε ὠραία ἔδω.

Κατῆλθον πάντες καὶ μετέφεραν τὰς ἐπισκευὰς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς οἰκίας. Ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας μαυροφόρα γυνὴ ἀνέμενε τοὺς νεήλυδας, καὶ ἐμειδία ὑπανοίγουσα τὰ λεπτὰ χεῖλη τῆς. Παραπλευρῶς τῆς χονδρὸς ἄνθρωπος ψαρομάλλης ἔστεικε, χωλαίνων κάπως· ἀπωτέρω, πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀγόρι δωδεκαετὸς μὲ μαῦρα μαλλιά καὶ μὲ λιπαρὸν δέρμα. Ὁ Μπέμπης περιεργάσθη τὴν τριάδα, καὶ ὅπως ἐπλησίαζε τοὺς ἐπισκέπτας, οἱ ὅποιοι προσήρχοντο εἰς τὸ πατρικὸν σπῆτι, ὅταν ἐπαίζεν εἰς τὴν βεράνδαν.

— Καλημέρα, εἶπεν, εἶθε καλὰ; Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μπέμπης.

Κανεὶς δὲν τοῦ ἀπεκρίθη· ἠσυχολοῦντο εἰς τὴν μετακόμισιν τῶν ἀποσκευῶν. Μόνος ὁ ψαρομάλλης ἐστρεψε τὸ γέρι τοῦ Μπέμπη καὶ τὸν ἐχαρᾶκτῆρισε «διαβολάκι». Πολὺ κίνησις, καὶ πολλὰ μετακινήσεις ἀποσκευῶν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μπέμπης ἐστρηφογούριζεν ἐπὶ τοῦ καναπέ τῆς τραπέζαρίας καὶ παρετήρει γύρω του.

— Δὲν τοὺς ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, ἐσκέπτετο. Μὰ δὲν πειράζει· θὰ φύγουμε ἀπ' ἔδω, ποτὲ δὲ μένουμε πολὺ στὸ ἴδιο μέρος. Ἡθελα νὰ ξαναγυρίσω στὴ Βομβάη.

Ὁ πόθος του δὲν ἐπραγματοποιήθη. Κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας, αἰτίνας ἐπηκολούθησαν, ἡ Μαμά ἐξηκολούθει νὰ κλαίῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, καὶ ἀράδιαζε πρὸ τῆς μαυροφόρας ὅλα τὰ φορματάκια τοῦ Μπέμπη· πρᾶγμα τὸ ὅποιον ζωηρῶς τὸν ἠνώχλει.

— Εἶναι ἴσως κχιμιά νέα παραμάννα, λευκὴ, εἶπεν εἰς τὴν Ζούδην· μοῦ εἶπανε νὰ τὴν λωκυρὰ Ροζα· ὅμως αὐτὴ μὲ λέει Μπέμπη ξερὰ ξερά. Κυρὰ Ροζα· τί θὰ εἶπῃ αὐτό;

Καὶ ἡ Ζούδη τίποτε δὲν ἐγνώριζε. Δὲν εἶχον ποτὲ ἀκούσει περὶ τοῦ ὀνόματος. Οἱ ὀρίζοντες των περιεκλείοντο εἰς τὸν Μπαμπᾶ καὶ εἰς τὴν Μαμά, ποῦ τὰ ἤξευραν ὅλα, τὰ ἐπέτρεπαν ὅλα, καὶ ἀγαποῦσαν ὅλους.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Μπέμπης ἔθετε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῆς μαυροφόρας καὶ τοῦ ἀγοριοῦ. Ἀγαποῦσε τὸν ψαρομάλλην, ὅστις τοῦ εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ὀνομάξῃ «Μπαρμπα Χάρρη». Καὶ οἱ δύο συνηθίζοντο διὰ νευμάτων, ὅσας συννηθίζοντο, καὶ ὁ ψαρομάλλης εἶχε δεῖξει τοῦ Μπέμπη ἕνα βαποράκι μὲ ὅλα του τὰ ἐξαρτήματα ποῦ ἠμποροῦσε κατὰ βούλησιν νὰ πλεῖ.

— Εἶνε ἡ φρεγάδα, ἡ φρεγαδοῦλα.

Ἄ! τί ὠραία ποῦ ἦταν ἡ φρεγάδα μας, ὅταν στὸ Ναυαρίνο ἐπολεμοῦσε. . .

Ὁ ψαρομάλλης ἐψιθύρισε τὸ τραγουδάκι αὐτὸ καὶ ἔγεινε σκεπτικός.

— Ναί· θὰ σοῦ διηγηθῶ ὠραίες ἱστορίες γιὰ τὸ Ναυαρίνο, Μπέμπη, ὅταν θὰ πᾶμε περίπατο. Μὰ μὴ μοῦ πειράξῃς τὸ βαποράκι· εἶνε ἡ φρεγάδα, ξέρεις.

Πολὺ πρὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ περιπάτου, κρυερὸν πρωτὸ Φεβρουαρίου, ἐξύπνισαν τὸν Μπέμπη καὶ τὴν Ζούδην διὰ ν' ἀποχαιρέτισουν τὸν Μπαμπᾶ καὶ τὴν Μαμά, οἱ ὅποιοι ἔκλειαν.

Ὁ Μπέμπης ἦτο κοιμισμένος, καὶ ἡ Ζούδη δὲν ἦτο διόλου εἰς τὰ καλὰ τῆς.

— Μὴ μᾶς ξεχνᾶτε, εἶπεν ἡ Μαμά. Ὁχ! ἀγαπίτες μου, μὴ μᾶς ξεχνᾶτε. Φρόντιζε τὴ Ζούδη νὰ μᾶς θυμᾶται πάντα.

— Τῆς τὸ εἶπα, νὰ θυμᾶται, εἶπεν ὁ Μπέμπης· ἐστρηφογούριζε, διότι τὰ γένεα τοῦ πατρὸς του τοῦ ἐγαργάλιζαν τὸν λαιμόν. Τῆς τὸ εἶπα, καὶ τῆς τὸ ξανάειπα δέκα φορές, σαράντα φορές, δέκα χιλιάδες φορές. Μὰ εἶνε τόσο μικρὴ! Μπεμποῦλα, δὲν εἶν' ἐτσι;

— Ναί, εἶπεν ὁ Μπαμπᾶς, μπεμποῦλα· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶσαι καλὸς πρὸς τὴν Ζούδην, καὶ νὰ φροντίσης γρήγορα νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς, καὶ καὶ καί. . .

Ἐκνάβηκαν τὸν Μπέμπη εἰς τὸ κρεβάτι του. Ἡ Ζούδη εἶχε ξανακοιμηθῆ. Ἀπ' ἔξω μέγας θόρυθος ἀμαξῶν. Ὁ Μπαμπᾶς καὶ ἡ Μαμά ἀνεχώρησαν. Διὰ ποῦ; Διὰ κάπου πλησίον, ἀναμφιβόλως, καὶ θὰ ἐπέστρεψαν, προδήλως. Ἐπέστρεψαν, ὅσας ἐτρογᾶν ἔξω. Καὶ μὲ τὴν παρήγορον αὐτὴν σκέψιν ὁ Μπέμπης ἐκοιμήθη ὡς τὸ πρῶτ. Τὸ ἀγόρι μὲ τὰ μαῦρα μαλλιά τοῦ ἐδήλωσε τότε ὅτι ὁ Μπαμπᾶς καὶ ἡ Μαμά ἀνεχώρησαν διὰ τὰς Ἰνδίας, καὶ ὅτι ὁ Μπέμπης καὶ ἡ Ζούδη θὰ ἔμεναν πάντοτε εἰς Down Lodge. Ἡ θεὰ Ροζα, κληθεῖσα μετ' οὐ ποῦ ὅπως δαψεύσει τὴν εἰδησιν, εἶπεν ὅτι ὁ Χάρρης εἶχεν εἶπει ἀλήθειαν, καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ ὁ Μπέμπης ὄφειλε νὰ διπλώνη ἐπιμελῶς τὰ φορέματά του πρὶν κατακλιθῆ.

Τὰ δύο παιδιά ἐξέσπασαν εἰς λυγμούς, μάλιστα ἡ Ζούδη, τὸ χαριτωμένον κεφάλι τῆς ὁποίας ὁ Μπέμπης εἶχε καταρθώσει ὅπως δῆποτε νὰ διαφωτίσῃ ἐπὶ τῆς ἐνοίας τῆς λεζαῖως χωρισμῶς.

Παιδί ποῦ βλέπει πῶς τὸ ἐγκτελίπεν ὁ Θεὸς καὶ πῶς ἐπρήθη ἀστήρικτον εἰς τὸν κόσμον, δὲν σκέπτεται νὰ καταρασθῇ τὸν Θεόν ἢ νὰ ἀποθάνῃ· κλαίει μέχρις ὅτου κοκκινίσῃ ἡ μὴτη του, φουσκώσῃ τα μάτια του, καὶ πονέσῃ τὸ κεφάλι του. Ὁ Μπέμπης καὶ ἡ Ζούδη, χωρὶς νὰ πταίουν, ἀπώλεσαν τὸ πᾶν. Ἐκαθίσαν εἰς τὴν σαλάν

και εκλασαν, ενω τους εφυλαττε παραπλευρα το αγορι με τα μαυρα μαλλια.

Εις ματην ο ψαρομαλλης εφερε το βαπορακι, και εδηλωσεν εις τον Μπεμπηνη οτι ηδυνατο να το θεση εις κινησιν· τιποτε δεν κατωρθωσεν. Η αδεια, η δοθεισα εις την Ζουδην να εισελθη εις το μαγειρειον, εμεινεν ανευ αποτελεσματος. Ηθελαν τον Μπαμπη των και την Μαμα των, που ειχαν φυγει εις Βομβανη, μακρυα, πολυ μακρυα.

Όταν επαυσαν να κλαιουν, το σπιτι ητο σιωπηλον. Η θεια Ροζα διεκηρυξεν οτι το καλητερον ητο να αφησουν τα παιδια να ξεθυμουν τον πονον των· το αγορι ειχεν υπαγει εις το σχολειον. Ο Μπεμπης ανηγειρε την κεφαλην του και ανεστεναξεν. Η Ζουδη σχεδον ειχε κοιμηθη· η ηλικια της δεν της επετρεπε να υποφερη επι μακρον την θλιψιν. Μακροθεν ηκουετο θλιβερος μυκηθμος, ως υποκωπον συνεχες κυλισμα. Ο Μπεμπης τον ειχεν ηδη ακουστον εκεινον τον θορυβον, καθ' ην εποχην επνεον οι ετησιαι.

Ήταν η θαλασσα, η θαλασσα, την οποian επρεπε να διαπλευση δια να φθαση εις την Βομβανη.

— Γρηγορα, Ζουδη, ανεκραξεν, ειμαστε κοντα στη θαλασσα. Την ακουω! Ακουσε! Εκει εφυγαν. Ίσως μπορουμε να τους φτασουμε. Δε θελησαν να φυγουν χωρις εμας. Ειχασαν μονο.

— Ναι, ειπεν η Ζουδη, ξεχασαν. Παμε στη θαλασσα.

Ηνοιξαν την θυραν της σαλας και την κιγκλιδα του κηπου.

— Πω! τι απεραντα εδω, ειπεν ο Μπεμπης, βλεπων προφρονως προς τα βαθη της οδου· μπορει κανεις να χαθη· μα εγω θα βρω εναν ανθρωπο, και θα του ειπω να με παη σπιτι μου, καθως εκανα στη Βομβανη.

Επηρε την Ζουδην απο το χερι, και τα δυο των ετρεξαν ασκεπη προς την διευθυνσιν της θαλασσης.

Το Down-Lodge ητον απο τας τελευταιας οικιας, αι οποiai κατεληγον, δια μεσου ακατων σωρων πλινθων, εις αγρον χρησιμευοντα δια καταυλισμον γυρτων και δια τας ασκησεις του πυροβολικου του Ροκλιγκτον. Ολιγον εσυχναζον εκει, και μακροθεν τα παιδια ηδυνατο να εκληφθωσιν ως περιπλανωμενοι στρατιωται. Μισην ωραν, τα κουρασμενα ποδαρδκια γυρισαν εις τας χερσους εκτασεις, εις τους αγρους των γεωμηλων, εις την αμμουδια.

— Πως κουραστηκα! ειπεν η Ζουδη· η Μαμα θα θυμωση!

— Η Μαμα δε θυμωνει ποτε· περιμενει τωρα εις την ακρογιαλια, ενω ο Μπαμπης βγαζει τα εισιτηρια. Θα τους βρουμε και θα παμε μαζι τους. Ζουδη, δεν πρεπει να καθισης. Λιγακι ακομα, και φθασαμε... Ζουδη, αν καθισης, θα σε δειρω.

Περασαν και αλλην αμμουδιαν κ' εφθασαν εις την μεγαλην λευκοφαιον θαλασσαν, την ωραν της αμπωτιδος. Καθουρια ετρεχον επι της ακτης, αλλα δεν υπηρχεν ιγνος Μπαμπη η Μαμας, ουτε πλοιου· τιποτε αλλο απο αμμον και τελματα.

Ο Μπαμπη Χαρρης τα επανευρε τα παιδια καταλασπωμενα και αποθεαρρημενα. Ο Μπεμπης, δακρυδρεκτος, προσεπαθει να διασκεδαση την Ζουδην μ' ενα μικρον καθουραν· και η Ζουδη ωλολυζε προ του ανοικτιρμονος οριζοντος κραυγαζουσα: «Μαμα, μαμα! μαμα!»

[Επεται συνέχεια]

Π.

ΠΟΘΕΝ ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

[Τὸ Καίσαρος Λομποζου κατὰ μετάφρασιν Χ' Αντίου].

Ο διερχόμενος εστω και επ' ολίγας στιγμάς δια του εξαίσιου Καναλ Γρανδε, ητι της Μεγάλης Διόρυχος της Βενετίας, αισθάνεται εντύπων θαυμασμού προς το θέμα των παρατεταγμένων αὐτόθι μεγάρων, ἅτινα τοσούτῳ μᾶλλον μεγαλοπρεπή φαίνονται ὅσον ἀρχαιότερα εἶνε, ἢ δε γειτνιάσις αὐτῶν πρὸς τὰ ὀλίγα νεώτερα ἢ ἀνακαινισθέντα ἐπ' ἐσχάτων προκαλεῖ ἐν τῇ σκέψει σειρὰν θλιβερῶν προβλημάτων. Ἀρά γε, ἐρωτᾷ καθ' ἑαυτὸν ὁ θεατής, ἂν ἡ φυλὴ, ἂν τὸ κλίμα ὑπῆρξαν ἢ ἀφορηὴ τοῦ μεγαλείου της Βενετίας, ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἱστορίᾳ, διότι καὶ νῦν, ὅτε ἀμρότερα ταῦτα εἶνε ὅσα ἦσαν καὶ τὸ πάλαι, ὑπάρχει τοιαύτη διαφορὰ περὶ τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν ἰσχύιν, καὶ ὅη διατὶ ὑπῆρξε τοιαύτη ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα; Καὶ ἀναζητεῖ μάτην νὰ διακρίνη ἐπὶ τοῦ κρανίου ἢ ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν νεωτέρων Βενετῶν διαφορὰν τινα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν προγόνων των, ἐξηγουσάν τὴν τοιαύτην ταπείνωσιν, ἢ ἡ ἱστορία φαίνεται ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξηγήσῃ.

Διότι, θεδῶσθω, ὅτι αἱ προσχώσεις τοῦ λιμένος καὶ οἱ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς νέοι γεωγραφικοὶ ὄροι ἀπέστρεψάν τινα τῶν ρευμάτων τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πλοῦτος της, δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ καταργήσωσι καὶ τὴν δραστηριότητα αὐτῆς καὶ νὰ τὴν ἐμπαδίσωσιν, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ τραπῇ νέας ὁδοὺς, ὅπως ἐπραξεν ἡ Ἀγγλία, ἀφοῦ ἠπειλήθη δι' ἀμίλλης ἐν Ἰνδίας καὶ Αὐστραλία καὶ ἀφοῦ εἶδεν ἐφυγοῦσαν αὐτὴν τὴν ἐν Ἀμερικῇ κυριαρχίαν της· πολλῶν δὲ μᾶλλον νῦν, ὅτε οἱ εὐνοϊκοὶ ὄροι οἱ ἀπολεσθέντες διὰ τῆς ἀνακάλυψος τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰνδίας ἀνεπληροῦντο χάρις εἰς τὴν διόρυχα τοῦ Σουέζ καὶ παρεῖχον νέας ἐκβολὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Ἀφρικῇ, ἐξ ὧν οἱ Βενετοὶ οὐδόλως φαίνονται ἱκανοὶ νὰ καρπωθῶσιν ὄφελος.

Καὶ πάλιν ἠρώτων ἑμαυτὸν: «Πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἀντίφασις ὅτι ἡ λατινικὴ φυλὴ, ἣτις ἐν πλήρει διατελοῦσα παρακμῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεγερθῇ πλέον εἰμὴ ἐνδυναμουμένη καὶ συνεγκεντριζομένη μετὰ τῶν ρωμαλέων βαρβαρικῶν φυλῶν, ἠδυνήθη τοσούτον νὰ μεγαλοουργῇ, μεταφερομένη εἰς Βενετιαν, ἐνθα ὡς ἐκ τῆς ἀπομονώσεως ἦτο ἀπρόσιτος εἰς πάντα ἐγκεντρισμὸν μετὰ τῶν νεηλίδων φυλῶν;»

Α'. Ἐθνικὴ μίξις.

Καὶ ὅμως ἀπέδειξα ἄλλαχού, δὲν εἶμαι δὲ ὁ μόνος, ὅτι ὁ ἐθνικὸς ἐγκεντρισμὸς εἶνε ὁ μέγιστος τῶν παραγόντων τῆς προόδου χώρας τινός.

Ἡ πρώτη, τῶ ὄντι, καὶ ἡ μεγίστη τῶν ἀνθρωπίνων ἐφευρέσεων, ἡ ἀλφάβητος, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τῆς σημιτικῆς φυλῆς, διὰ τῶν Ὑκσῶς, ἢ Ποιμένων Σημιτῶν, οἵτινες ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μεταγράψωσι τὰ σημιτικὰ ὀνόματα Αἰγυπτιαστί, ἤχθησαν εἰς τὸν φωνητισμὸν, ποιούμενοι ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἱερογλυφικῶν χαρακτῆρων, ἀφίνοντας εἰς αὐτοὺς μόνην τὴν ιδιότητα τοῦ ἤχου.

Οἱ Δωριεῖς, παρ' οἷς δὲν ἐγένετο ἀνάμιξις φυλῆς, διετήρησαν τὸν τραχὺν καὶ μάχιμον χαρακτῆρα των, ἐπίμονον καὶ ἀδιάτρεπτον ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἀλλ' οὐδ' ἐπαναστάσεις, οὐδ' ἀνδρας μεγάλους ἔσχον. Καὶ ὅμως αὐτοὶ οὔτοι οἱ Δωριεῖς ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, συμμιγέντες μετὰ τῶν Ἰταλιωτῶν, τῶν Σικελῶν καὶ τῶν Πελασγῶν, ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ ἐπαναστατικοὶ κατὰ τῆς στασιμότητος καὶ παρήχθησαν παρ' αὐτοῖς πλείστοι μεγαλοφρεῖς, οἷοι ὁ Ἀρχιμήδης, οἱ Πυθαγόρειοι, εἰσῆγαγον δ' εὐεργετικὴν ἐπαναστατικὴν δυνάμιν ἐν τῇ τυρρηνικῇ τέχνῃ.

Οἱ Ἰάπωνες, κατώτεροι τῶν Σινῶν ὡς πρὸς τὸ γένος, στεροῦμενοι τοῦ ἐμπορικῆς καὶ οικονομολογικῆς πνεύματος ἐκείνων καθὼς καὶ τῆς ἐκτάκτου αὐτῶν φιλοπονίας, ἀναφαίνονται νῦν πολὺ μᾶλλον ἐπιδεικτικώτεροι ἐξελιξέως, εἰσαγαγόντες καὶ ἀποδεξάμενοι τὴν ἐνδυναμίαν τῶν Εὐρωπαίων, τὰ ἐργαλεῖα, τοὺς σιδηροδρόμους σχεδὸν καὶ αὐτὸ τὸ πολίτευμα, τοῦτο δὲ χάρις βεβαίως εἰς τὰς μεγάλας αὐτῶν μετὰ τῶν μαλασιακῶν φυλῶν ἐπιμιξίας. Ἐνθ' οἱ Σῖναι, εἰ καὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀνωτέραν κιτρίνην φυλὴν, πολὺ ὀλιγώτερον ἀνεμίγησαν.

Ὁ μετὰ τῆς γερμανικῆς φυλῆς ἐγκεντρισμὸς κατέστησεν ἰσχυρότερον, καθότι διετέλει ἐν τῇ γενέσει του, τὸ φαινόμενον τοῦ πολωνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀνεπτύχθη γιγαντιαῖος ἐν τῷ μέσῳ τῶν εισέτι ἀξέστων Σλαύων, καθ' ὃν χρόνον δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐπαρκῶς πεπολιτισμένοι αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ Γερμανοί, οἱ συντελέσαντες εἰς τὴν ἀνάπτυσιν του.

Ὁ μᾶλλον προηγμένος ἐν τῇ ἐξελιξίᾳ λαός,

ὁ παραγωγὸν τοὺς μεγαλοφρεστάτους τῆς συγχρόνου ἐποχῆς ἀνδρας εἶνε ὁ ἀγγλικός, ὁ προκύψας ἐκ τῆς μίξεως Κελτῶν, Γερμανῶν καὶ Λατινῶν. Ἡ Ἰρλανδία ἀπ' ἐναντίας, ἐνθα ἡ μίξις ἦτο μικροτέρα, παρήγαγε πολλοὺς μὲν ἀντάρτας, ἀλλ' ὀλιγίστους μεγαλοφρεῖς, καθυστερεῖ δὲ πολὺ εἰς τὴν ἐξελιξιν τῆς προόδου καὶ ἐσταμάτησεν εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν.

Ἐν Σικελίᾳ παρατηροῦνται τάσεις μείζονος ἐξελικτικαὶ ἢ ἐν τῇ νεαπολιτικῇ χώρᾳ, διότι ἐκεῖ ὑπάρχει μεγαλητέρα μίξις αἵματος· τοῦτο δὲ παρατηρεῖται ἰδιαζόντως ἐν Πανόρμῳ, ὅπου ἡ μίξις μετὰ τοῦ νορμανδικοῦ καὶ τοῦ σαρακηνικοῦ αἵματος ἦτο μεγαλητέρα.

Ἡ Τεργέστη, ἐνθα τὸ σλαυικὸν αἷμα ἀναμιγνυται μετὰ τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ λατινικοῦ, παρέχει ἡμῖν γενναίαν εἰσφορὰν ἀνδρῶν ἐκτάκτου διανοίας, οἷοι ὁ Λούστιγ, ὁ Τάντζης, ὁ Ρέβερε, ὁ Ἀσκολι κλπ. Λοιπὸν ἡ τοιαύτη ἐπανειλημμένη καὶ ἀναδεδοπλασιασμένη ἐθνικὴ μίξις ἐν τῇ Βενετικῇ χώρᾳ εἶνε φαινῶς ἀποδοειγμένη. Ἡδὴ οἱ Βενετοὶ, καὶ πρὸ τῆς καταφυγῆς αὐτῶν εἰς τὰς νησιδας, παρουσίαζον φαινόμενα μίξεως αἵματος ρωμαϊκοῦ μετὰ σλαυικοῦ καὶ ἰδίως μετὰ ἐλληνικοῦ. Περὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ τῶν παλαιῶν Βενετῶν εὐρίσκονται ἴχνη οὐ μόνον εἰς τὰς παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας ἱστορίας τοῦ Ἀντήνορος, εἰς πολλὰς λέξεις τῆς διαλέκτου καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν φωνηέντων, τὴν ὑπενθυμίζουσαν τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον, εἰς πολλὰ ὀνόματα τοπικὰ καὶ πολλὰ λείψανα τέχνης. Εἰς τὸ Chronicon Altinate εὐρίσκονται ἴχνη ἀποδεικνύοντα τὴν ἐλληνικὴν ἐθνικότητα ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Μαλαμόκου, ὅπερ ἐχρημάτισεν ἐπὶ τινα χρόνον μίαν τῶν πρωτεύουσῶν τῆς Βενετίας.

Τὰ παμπάλαια φιλολογικὰ μνημεῖα τῶν Βενετῶν ἐνδεικνύουσιν, ὡς γράφει ὁ Pullé, τὴν μετὰ τῶν Μεσσαγίων συγγένειαν καὶ μετὰ τινος διακλαδώσεως φυλῆς ἐλληνικῆς τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἀποδεικνυομένην, ἐπὶ παραδείγματι, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν οὐρανισκοφθόγγων, ἐκ τῆς ἀψιλείας τῶν συριστικῶν γραμμάτων, ἐκ τῆς παρουσίας τῶν πνευστῶν ἤχων, τοῦ λαρυγοπροφέρετου πνευστοῦ χ, τοῦ ἀντικατασταθέντος ὑπὸ τοῦ ἀνά μέσον τῶν δύο φωνηέντων θ ὑπὸ τῶν Ἰνδοευρωπαϊῶν, ὑπάρχοντος δὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν.

Ταυτοχρόνως ὅμως καὶ ἀναμιξὶ μετὰ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ στοιχείου ὑπέστησαν καὶ τὴν ἰλλυρικὴν ἢ σλαυικὴν ἐπίδρασιν. Ἡδὴ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ παρ' ἐμοῦ συντεθεισῇ μελέτῃ περὶ τοῦ ἀναστήματος ἐν Ἰταλίᾳ παρετήρησα ὅτι τῶν Βενετῶν τὰ χαρακτηριστικὰ συμπίπτουσι πρὸς τὰ τῶν γειτόνων των Σλαύων, ἤτοι παρουσιάζουσιν

ἀνώτατον ὄρον βραχυκεφαλίας	85.4	ὅμοια ἐν Ἰταλίᾳ	81.00
»	»	ἀναστήματος	1.66
»	»	»	»
»	»	ξανθῶν τριχῶν	13.5
»	»	»	»
»	»	»	8.00

συνεπέρανα δὲ ὅτι προσεπικυροῦται τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἡ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Ἡροδότου¹, περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βενετῶν ἐκ τῶν Σλαβίων Ἰλλυριῶν. Τὴν τοιαύτην δὲ ἀπόδειξίν μου συνεπλήρωσαν ὁ φίλος μου Σέργγης. Ἐγραψέ μοι οὗτος ὅτι χάρις εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ μέθοδον, ἡ ἐξέτασις ἐκτοντάδων τινῶν βενετικῶν κεφαλῶν ἀποδεικνύει ὅτι μεταξύ τῶν χαρακτηριστικῶν τύπων τῆς μεσογειακῆς φυλῆς εὐρίσκονται καὶ ἄλλοι κρανιακοὶ τύποι ἰδιόζοντες εἰς τὴν φυλὴν τὴν λεγομένην Ἀσίαν, συγχειμένην ἐκ τριῶν κυρίων κλάδων, τῶν Κελτῶν, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Σλαβίων. Δύο τοιοῦτοι τύποι κρανίου κοινοὶ καὶ ἐπικρατοῦντες εἰς πᾶσαν τὴν Ἀριανὴν φυλὴν εἶνε αἱ λεγόμενοι σφηνοειδεῖς καὶ οἱ στρογγύλοι πλατυκέφαλοι, ἧδὴ ἀνευρεθέντες ὑπὸ τοῦ φόν Χαϊλδερ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ὀνομασθέντες δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ μὲν σαρματικός, ὁ δὲ τουρανικός. Ὁ Σέργγης ἀποδίδει τὸν τοιοῦτον τῶν κεφαλῶν τύπον εἰς τοὺς Ἰλλυριοὺς τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν Βενετικὴν χώραν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, παρ' αὐτοῦ δὲ καλουμένους Πρωτοσλαβούς, οἵτινες ὅμως δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τοὺς Σλαβούς τοὺς κατοικοῦντας νῦν εἰς τὰ παράλια τῆς Δαλματίας καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀδριατικοῦ, διότι αὐτοὶ εἰσι νεώτερα μεταπλάσματα. Τὸ τοιοῦτο δὲ καὶ φιλολογικῶς ἀποδεικνύεται διὰ τῆς γλωσσολογικῆς μελέτης τῆς βενετικῆς διαλέκτου, ἣτις, κατὰ τὸν Pullé, ἐνθ' δεικνύει συγγένειάν τινα μετὰ τῆς πανκραϊκῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, παρουσιάζει τοιαύτην καὶ μετὰ τοῦ ἡπειρωτικοῦ Ἰλλυρικοῦ, διότι καὶ εἰς αὐτὴν ἀπαντᾷ τὸ ἀπλοῦν χειλεσφόροτον υ (= ου) ἀντὶ τοῦ ἐλληνικοῦ υ, ἐλλείπει δὲ ἐξ αὐτῆς τὰ οὐρανισκοπρόφορα ἢ δὲ συγγένεια ἐπικυροῦνται καὶ ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

Μᾶλλον πρόσφατα ἀνευρίσκονται τὰ ἔχνη τῆς μετὰ τῶν Ρωμαίων μίξεως, ἐν πρώτοις εἰς τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα, καὶ ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν τοὺς *magistri militum*, τοὺς δημάρχους (*tribuni*), τὰς *rabdos* (*fascis*), τὰς πορφόρας κλπ., ἔπειτα δὲ εἰς τὴν διάλεκτον, ἐνθα ἀπαντῶμεν λέξεις, ὡς *nessa* ἀντὶ *neptis* (ἐγγονή), *gotto* ἐκ τοῦ *guttus* (καμψάκης ἐλαίου)· ἔσχον δ' οἱ Βενετοὶ ἐπιφανεῖς ἀντιπροσώπους ἐν τῇ ρωμαϊκῇ φιλολογίᾳ, ὡς τὸν Κάτλον, τὸν Οὐεργίλιον καὶ τὸν Τίτον Λίβιον, πληρέστατα δὲ ὀνομασθέντες μετὰ τῆς ρωμαϊκῆς πολιτικῆς, ἀνέκθην διατελέσαντες πιστοὶ σύμμαχοι ἢ ὑπήκοοι τῆς Ρώμης, καὶ ὅτε

¹ Τῶν καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοῦς πυνθάνομαι χρᾶσθαι... (Ἡροδ. Ἱστορ. Α', 196).—Ὡσκον δὲ τὸ πρῶτον χῶρον τὴν πρὸς τῷ μυθῷ τοῦ Ἰονίου ἀπὸ Ἰλλυριῶν καθήκουσαν ἐπὶ Ἰταλίαν καὶ Ἐνετοὶ μὲν τὸ παλαιὸν ὀνομάζοντο, μετὰ δὲ ταῦτα Οὐνετοὶ ἐκλήθησαν. (Χαλκοκονδύλης, Βιβλ. Δ', σ. 185).

εἰσέτι ἐκ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀννίβου καὶ ἐκ τῆς μεγάλης τῶν Ἰταλιωτῶν συνωμοσίας λαμπρὰ παρείχεται αὐτοῖς πρὸς ἀπελευθέρωσιν εὐκαιρία.

Προσθετέον εἰς ταῦτα καὶ στρώματα βαθῆ λαοῦ τυρρηνικοῦ, εὐγανικοῦ καὶ ὀμβρικοῦ, ἀφροῦ ἢ Ἀδρία ἦτο ἀρχαίως τυρρηνικὸς λιμὴν.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Βενετοῖς διατηροῦνται ὡσαύτως ἔχνη μίξεως ἀσιατικῆς καὶ συριακῆς ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ καὶ τοῖς ἡθεσιν, ὅπως ἐν ταῖς εὐρείαις ἀναξυρίσι καὶ τοῖς μακροῖς χιτῶσιν, ἰδίως δὲ ἐν τῷ πῖλω (*pilleum*), ὄνπερ ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἐκαλοῦντο *Galli togati*· εἶχον δὲ τὴν μαλλοκρότητα τῶν Σύρων καὶ ἐθυσίαζον εἰς εἰδῶλα ἀσιατικά, ὅπως εἰς τὸν θρακικὸν Διομήδην. Ἀσιατικὸν ἦτο καὶ τὸ ἔθος τοῦ ἐκτιθέσθαι τὰς ἐν ὄρα γάμου θυγατέρας αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ, ὅπως ἕκαστος τῶν νέων ἐκλέξῃ ἀνά μίαν ἐξ αὐτῶν, ἔθος διαρκέσαν μέχρι τοῦ 900 μ. Χ. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ φυλάττειν ἐν ἰδιαιτέρῳ χώρῳ τὰς γυναῖκας. (**Ides Filiasi: Perὶ καταγωγῆς Βενετῶν*).

Ἄλλ' ἢ μείζων μῖξις ἐγένετο μετὰ τῶν βυζαντινῶν Ἑλλήνων, ἐξ ὧν πρὸ πάντων προήλθε καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἐμπνευσις καὶ ἡ ἐμπορικὴ δεξιότης, δι' ἧς κατέστησαν ὁ μέγιστος τῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα λαῶν. Αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ Ἕλληνες διετέλου ἤδη ἐν παρακμῇ, εἰ καὶ οὐχὶ εἰς ὁ σημεῖον γενικῶς πιστεύεται, τοῦλάχιστον μετὰ τοῦ 900 καὶ 1000 μ. Χ., δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ παραγάγῃσι τι γενναῖον ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ δὲ αὐτῶν ὅμως ἐγκεντρισμὸς ἐπὶ λαοῦ ὄλονεν συγκροτουμένου παρήγαγεν ἀποτελέσματα ἀγαθὰ, ὡσεὶ προήγαγε ἐκ λαοῦ νεοῦ καὶ ἀκμαίου. Αἱ περὶ τούτου δὲ ἀποδείξεις ἀφθονοῦσιν.

Τὸ Γράδον ἦτο λιμὴν ἐνθα ἐναυλόχει ὁ ἐλληνικὸς στόλος, καὶ ἐστάθμευε φρουρὰ ἐλληνικὴ ὑπῆρχον δ' αὐτόθι οἱ *porporarii*, ἦτοι ἀξιωματικοὶ εἰδικῶς ἐντεταλμένοι περὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς κατασκευῆς τῆς πορφόρας, τέχνης εἰσαχθείσης ἐκ Βυζαντίου, καθάπερ εἰς Ἀλτίνον καὶ Ἀδρίαν εἶχεν εἰσυχθῆ ἐκεῖθεν ἐπίσης ἡ ὑαλοουργία καὶ ἡ ψηφιδόθεσις. Ἑλληνικὸν τύπον, καθὰ παρατηρεῖ ὁ Σέργγης, φέρουσι τὰ ὀνόματα πολλῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Βενετίας. Ἡ ἐνδυμασία τῶν Δογῶν ὁμοιάζε πρὸς τὴν τῶν Ἐξάρχων. Αἱ ὑπὲρ τοῦ Δόγου εὐχαὶ ἐν τῷ ναῷ ἐγίνοντο κατὰ τοὺς τύπους τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ δὲ κηδεῖται αὐτῶν ἐτελοῦντο ὡσαύτως ἐν μέρει μὲν κατὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθιμον, ἐν μέρει δὲ κατὰ τὸ Λογγοβαρικόν. Καὶ δὲν ἐξηκριβώθη μὲν κατὰ πάντα ὅτι ὑφίστατό ποτε ἀνερχομένη πολιτικὴ ἐξάρτησις τῆς Βενετίας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι πολλαῖς παρεχώρησεν ἡ Βενετία τὸν στόλον αὐτῆς εἰς τὸ ἐλληνικὸν στρατεύμα, ὅτι δὲ συνεδέετο πρὸς τὸ Βυζάντιον

διὰ ποιᾶς τινος ὑποτελείας, ὅπως περίπου ἡ Βουλγαρία ἢ ἡ Τῦνις μετὰ τῆς Τουρκίας· ὑπάρχουσι μάλιστα ἐνδείξεις περὶ στενωτέρου ἐτι συνδέσμου. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῇ μεταξὺ Νικηφόρου καὶ Καρολομάγνου συνθήκῃ ἀνεφέρετο ὅτι ἡ Βενετία διετέλει ἐκτὸς τῆς κυριαρχίας τῶν Φράγκων, ἐξ οὗ συμπεραίνεται ὅτι ὑπήγετο ὑπὸ τῆν ἐξουσίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅτε δὲ ὁ Πεπίνος ἠθέλησε νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς Βενετούς, οὗτοι διεμήνυσαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅτι: «ἐὰν μέλλῃ νὰ ὑποταχθῶμεν, προτιμῶμεν τὸ Βυζάντιον παρὰ τοὺς Φράγκους»· τοῦτο προφανῶς ἀποδεικνύει τὴν συνδέουσαν αὐτοὺς μετὰ τῶν Ἑλλήνων συμπάθειαν. Ἦδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπὶ Ναρσῆ σχέσεων ἀνεγνωρίζον ποῖαν τινα ὀνομαστικὴν προστασίαν παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Καίσαρος, τὸν ἀνεγνωρίζον, δηλαδὴ ὡς ἐπικυρίαρχον καὶ ἀνεγράφον τὸ ὄνομά του ἐν κεφαλίδι τῶν δημοσίων ἐγγράφων. Ἀπεδέχθησαν ἢ ἀπεμειμήθησαν τίτλους τινὰς γνησίως βυζαντινοὺς διὰ τοὺς Δόγας ἢ στρατηγούς αὐτῶν, ὡς τὸν τοῦ ὑπατίου (:) καὶ τὸν τοῦ πρωτοσπαθαρίου· ἐξηκολούθησαν ὅμως διοικουμένοι αὐτονόμως καὶ ἀνεξαρτήτως. Τὸ δὲ φιλελληνικὸν κόμμα ἐξανίστατο κατὰ τῶν Δογῶν, οἵτινες εἰδείκνυον τάσεις φιλοφράγκους ἢ φιλογερμανούς, ὅπως ὁ Κανδινός Δ'.

Ἡ ἐλληνικὴ ἐπίδρασις καταφαίνεται ἐπὶ τοῦ οὐχὶ ἀσυνήθους κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Δημοκρατίας χρόνους ἐθίμου τοῦ ἐκτυφλοῦντος τοὺς ἀπαρέσκοντας Δόγας ἢ περιορίζοντας αὐτοὺς ἐντὸς μονῆς, ὅπως ἔπραττον οἱ νέοι βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες πρὸς τοὺς καθαιρεθέντας αὐτῶν ἀντιζήλους.

Κατὰ τὸ ἔτος 1085 Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς μετὰ τὴν ληρθεῖσαν συνδρομὴν καὶ τὰς νίκας τὰς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατὰ τῶν Νορμανδῶν καταχθείσας, παρεχώρησε τοῖς Βενετοῖς προνόμια, ἀτέλειαν εἰς πάντας τοὺς λιμένας τοῦ κράτους του, πολλὰ δ' ἐργαστήρια ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλούσης κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν ἐν ἔτει 1204 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τοὺς Βενετούς ἔτυχεν ὡς μερίδιον μίαν τῆς πόλεως συνοικίαν, πλὴν παμπόλλων νήσων καὶ παραλίων, παρεκτὸς τῆς Κρήτης, ἀγορασθείσης διὰ χρημάτων παρὰ τοῦ μαρκησίου Μιμπερράτου. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ αὐτοκράτωρ Παλαιολόγος ἐχορήγησεν ἐπίσης ἀτέλειαν εἰς τὴν βενετικὴν παροικίαν καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἓνα βάτλον· διετηρήθησαν δὲ τὰ προνόμια ταῦτα καὶ ἀφροῦ νέοι ἐπηκολούθησαν πόλεμοι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βενετῶν. Φαίνεται μάλιστα ὅτι κατὰ τὸ 1225 ἐπὶ μακρὸν συνεζητήθη ἐν Βενετίᾳ ἂν συνέφερε νὰ μετενεχθῆ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βενετικοῦ Κράτους εἰς Κωνσταντινουπόλιν, τόση μεγάλη

ἦτο ἡ σπουδαιότης τῶν αὐτόθι κτήσεων αὐτοῦ καὶ τῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεων. Μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος ὁ προστάτης τῆς Βενετίας ἅγιος ἦτο ἅγιος Ἑλλήνων, ὁ ἅγιος Θεόδωρος. Τέλος εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βυζαντίου, ὅπερ καίτοι ἐκβαρβαρωθέν, οὐχ ἦτο ἀπετέλει λαὸν πεπολιτισμένον ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Λογγοβαρούς, ὀφείλεται ἂν αὐτοὶ δὲν ἠσπάσθησαν τὴν τιμαριωτικὴν κυβέρνησιν, οὔτε τὴν βαρβαρικὴν δικαιοσύνην, οὔτε τὰς τοῦ Θεοῦ κρίσεις, ἢ τὴν δικαστικὴν μονομαχίαν· εἰς αὐτὴν δὲ πρὸ πάντων ὀφείλεται ὁ καλλιτεχνικὸς πλοῦτος καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ λεπτότης, ἧς θαυμαστὴ ἀπόδειξις παραμένει ὁ ἅγιος Μάρκος.

Γινώσκουμεν ὅτι ἡ ὑαλοουργία, ἣν οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργουν τὸ πάλαι ἐν τῇ Βενετικῇ χώρᾳ, εἰσῆχθη καὶ αὐθις παρ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα εἰς Βενετίαν, παρὰ τὸν Ἅγιον Μάρκον, ὀριστικῶς δὲ μετηνέχθη κατόπιν εἰς Μουράνον κατὰ τὸ 1292, ὅπου ὕστερον προσετέθη ἡ βιομηχανία τῶν χρωματιστῶν ὑαλίνων κοσμημάτων κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα καὶ βραδύτερον ἢ τῶν κατόπτρων. Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς συνεισέφερον διὰ τὴν ψηφιδόστρωσιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εὐφροσύνης. Μάλιστα ὁ αὐτοκράτωρ Λέων, ἀφροῦ ἐπεμψε τὸ ἱερόν λείψανον τοῦ Ἁγίου Ζαχαρίου εἰς Βενετίαν, ἐξαπέστειλε καὶ πολλοὺς ἀρχιτέκτονας πρὸς ἀνέγειρον μνησῶν καὶ ναῶν τιμωμένων ἐπ' ὀνόματι τοῦ εἰρημένου ἁγίου. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ὀφείλονται τὰ θεμέλια τοῦ δοκικοῦ μεγάρου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου (829). Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἡ Βενετία ἐδιδάχθη τὴν τέχνην τῆς χρυσοχοίας καὶ τὴν τῆς μεταουργίας, ἐκ τῆς διακπαγῆς δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠρύσθησαν καὶ νέαι ἐμπνεύσεις οἱ Βενετοὶ καὶ πλούτη νέα, ἰδίως μετὰ τὸ 1207, ὅτε ἡ Δημοκρατία ἐχορήγησεν εἰς πάντας αὐτῆς τοὺς ὑπηκόους τὸ δικαίωμα νὰ ὀπλισθῶσι πρὸς κατάκτησιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τοιοῦτοτρόπως δὲ εὐπατρίδιαι τε καὶ ἔμποροι ἐθεμελίωσαν αὐτόθι τιμάρια· οἱ Δάνδολοι ἐγένοντο δοῦκες τῆς Καλλιπόλεως· οἱ Σανουδοὶ πρίγκιπες τῆς Νάξου κλπ. Ἐπὶ τέλους ἐπῆλθε μῖξις μετ' ἀποικιακῶν λαῶν, μετὰ Σύρων καὶ Σαρακηνῶν, εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς παρατηρηθεῖσα, ἐπαυξήσασα δὲ κατόπιν διὰ τοῦ ἐμπορίου. Τὸ πολύχρονον τῶν μεγάρων τῆς βενετικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὁ πλοῦτος τῶν χρυσῶν καὶ ψηφιδῶν κοσμημάτων, τὰ ἐλεφάντινα κομψοτεχνήματα καὶ ἡ ταπητουργία προήλθον ἐξ Ἀνατολῆς, βεβαίως δὲ ἡ τέχνη τοῦ ἐπιχρυσῶναι τὰ δέρματα ἀνάγεται εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Σαρακηνούς.

Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ρωμανὸς (*Storia di Venezia*) ὅτι πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ὀφείλον νὰ διευθύνωνται καὶ ν' ἀπεβλέπωσιν, ἀφροῦ ἦσαν ἔμποροι, διότι ἡ Δύσις πᾶσα διετέλει ἐν ἔμπο-

λέμω καταστάσει, ἐξ οὗ καθίστατο ἢ τε ἐξαγωγὴ καὶ ἢ εἰσαγωγὴ αὐτόθι τῶν ἐμπορευμάτων δυσχερής, ἀπενεκροῦτο δὲ ἡ βιομηχανία. Πολυλάκις δ' ἐπανεληφθῆ ἡ ἀπαγόρευσις περὶ ἀγορᾶς δούλων ἀσιατῶν, ὅπως, λόγου χάριν, ἐπὶ Κανδιανῶν τοῦ Δ', ὅστις συνήθησε τὸν λαὸν καὶ τοὺς εὐπατρίδας ἐπίτηδες πρὸς κήρυξιν τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως, κατὰ τὸ ἔτος 865· βραδύτερον δέ, κατὰ τὸ 959 καὶ ὑστερώτερον ἔτι κατὰ τὸ 971 ἀπηγορεύθη τῇ αἰτήσῃ τῶν Ἑλλήνων — καὶ ἰδοὺ πάλιν ἡ ἐλληνικὴ ἐπίδρασις — νὰ χορηγῶσιν εἰς τοὺς Σαρακηνούς ὅπλα, ξυλείαν οἰκοδομησίμων καὶ σίδηρον, ἐπὶ ποινῇ προστίμου 100 λιρῶν χρυσῶν· ἐπετρέπετο ὅμως νὰ πωλῶσιν εἰς Συρίαν καὶ Ἀφρικὴν ξύλα μελίας, βάμβακα, ποτῆρια, λοιπάδια· ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ὅτι διετέλουν εἰς συχρὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς Ἀσιανούς, ἄλλως δὲ κατ' ἀνάγκην βεβαίως θὰ εἶχον σχέσεις πρὸς τοὺς ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἀραβας.

[Ἔπεται συνέχεια]

—X.—

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΓΑΜΗΛΙΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ
ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΙ¹

Ὄταν δὲ ἡ νύμφη κατοικήῃ εἰς ἄλλο χωρίον, τότε, ἐννοεῖται, ὅλη ἡ συνοδεία τοῦ γαμβροῦ εἶναι ἐφιππος. Εἰς τινα δὲ μέρη ὅλοι αἱ γυναῖκες τῆς συνοδείας φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μακρὸν λευκὸν πέπλον, ἐρριμμένον ὀπισθεν τῆς ράχως των. Ὄταν δὲ ἡ συνοδεία πλησιάσῃ εἰς τὸ χωρίον τῆς νύμφης, τότε ἀποσπῶνται τινες καὶ προτρέχοντες μετὰ τῆς σημαίας ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ ἀναγγέλλουσιν ὅτι οἱ συμπεθεροὶ ἔρχονται. Ὄλοι δὲ τότε ἐξέρχονται τῆς οἰκίας πρὸς προϋπάντησιν αὐτῶν ἄδοντες ἀκαλῶς ἔρχεται ἀπ' ὄρχεται τοῦ Ρήγα γυιός, τάρχοντου γυιός». Μετ' ὀλίγον ἀντηχοῦσι τὰ περίξ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῶν ἠχηροτάτων ἄσματων καὶ οἱ συμπεθεροὶ μὲ καλπάζοντας ἵππους φθάνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης. Τότε ἐπὶ ἰδιαίτερον ἵππων φορτῶνται ἡ προῖξ τῆς νύμφης καὶ φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Περὶ δὲ τὸν λαϊκὸν ἐκάστου ἵππου περιδένουσι μανδήλιον, τὸ ὁποῖον λαμβάνουσιν ἔπειτα οἱ μεταφέροντες τὴν προῖκα.

Εἰς τινα μέρη ὑπάρχει συνήθεια νὰ κλείωσιν τὴν θύραν τοῦ νυροστολίου (νυμφῶνος), καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωσιν εἰς τὴν συνοδείαν τοῦ γαμβροῦ νὰ εἰσέλθῃ καὶ παραλάβῃ τὴν νύμφην, ἐὰν δὲν κάμωσι πρότερον τάματα, δηλ. νὰ ὑποσχεθῶσι

διάφορα δῶρα. Τὰ δὲ τάματα γίνονται συνήθως ὑπὸ τοῦ καλιτάτα. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι λειψωνοῦ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου πανελληνίου ἔθιμου, καθ' ὃ ὁ γάμος ἐτελεῖτο δι' ἀγοραπωλησίας, ἥτις μετὰ τὴν θρησκευτικὴν καθιέρωσιν καὶ ἐγγύησιν τοῦ γάμου ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ὡς τύπος.

Μετὰ ταῦτα παραλαμβάνεται ἡ νύμφη ὑπὸ τοῦ καλιτάτα καὶ τῆς καλιμάννας, ὅπως ὀδηγηθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Φέρει δὲ ἡ νύμφη ἐρυθρὰν καὶ διαφανῆ καλύπτραν, ἥτις λέγεται σκιᾶ. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ νύμφη ἔφερον ἐσθῆτα πορφυρᾶν.

Κατὰ δὲ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ὅλοι οἱ οἰκεῖοι τῆς νύμφης κλαίουσιν, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἐξαιρουμένου. Τότε δὲ ἄδεται ὑπὸ τῆς συνοδείας τῆς νύμφης τὸ ἐξῆς ἄσμα:

«Ἀρίνω γειὰ στή γειτονιά καὶ γειὰ στὰ παλληκάρια, ἀρίνω καὶ στή μάννα μου τρεῖς γυναικὰ φαρμάκια. Τὸ 'να νὰ πίνῃ τὸ πρωτὶ, τ'ἄλλο τὸ μεσημέρι, τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ ὄντας δειπνᾷ καὶ πέφτῃ. Μάννα μου, τὰ λουλούδια μου καλὰ νὰ τὰ ποτίζῃς, τὸ βράδυ βράδυ μὲ νερὸ καὶ τὸ ταχὺ μὲ δάκρυα».

Ἄρ' οὐ δὲ ἔλθῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας, ἵσταται καὶ στρεφόμενη πρὸς ἀνατολὰς κάμνει τρεῖς βαθείας ὑποκλίσεις, τὸ λεγόμενον προσκύνημα, δι' οὗ ἀποχαιρετίζει τὸν πατρικὸν τῆς οἴκου. Ὄταν δὲ πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ τῆς αὐλείου θύρας, νέοι κρατοῦντες δοχεῖα πλήρη ὕδατος ἐκκενοῦσιν αὐτὰ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς. Μετὰ ταῦτα λίαν βραδέως καὶ σεβαστῶς ὀδηγεῖται ἡ νύμφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τελεῖται ἡ στέψις. Ὄτε δὲ ψάλλεται τὸ «Ἡσάχ γόρευε», ρίπτεται ὑπὸ τοῦ καλιτάτα κατὰ κεφαλῆς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης σπόρος βάμβακος ἢ κριθῆ μετὰ διαφόρων καρπῶν καὶ γλυκισμάτων. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὅταν ἔρθανεν ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου τῆς, ἐρραίνετο καταχύσματα, τὰ ὅπ' ἔα ἦσαν διάφοροι καρποὶ, σῦκα, κάρυα καὶ λοιπὰ ὡς θυσία εἰς τοὺς ἀγροτικούς θεούς, ὧν τὴν γονιμότητα καὶ εὐλογίαν ἐπεκαλοῦντο· διότι τότε εὐφορία τῶν ἀγρῶν καὶ γονιμότης τῶν γυναικῶν ἰθεωρεῖτο ἐν καὶ τὸ αὐτό.

Εἰς τινα μέρη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς στέψως τὸ πλεῖστον μέρος τῆς συνοδείας μένει ἐκτός τοῦ ναοῦ, καὶ χορεύουσι. Μετὰ τὴν στέψιν ἡ νύμφη βαδίζουσα παραπλεύρως τοῦ γαμβροῦ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ κάτω ὀδηγεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου τῆς. Τότε παρὰ τὴν αὐλείου θύραν ὁ καλιτάτας σπάζει τὸ κλίκι ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης καὶ διαμοιράζει αὐτὸ εἰς τοὺς συνοδεύοντας, οἵτινες συνωθοῦνται τὶς νὰ πρωτολάβῃ ἢ μᾶλλον ἀρπάξῃ τεμάχιόν τι. Εἶναι δὲ τὸ κλίκι ἄρτος κυκλοτερῆς ἐν εἶδει κρέκου, τὸν ὁποῖον ὁ καλιτάτας παρασκευάζει, κατὰ δὲ τὴν στέψιν φέρει διαπερασμέ-

νον εἰς τὸν λαϊκὸν τῆς κλητηρίας του, δηλ. τοῦ κρατηρός του, ὅστις εἶναι πλήρης οἴνου. Ὄταν δὲ ἡ νύμφη εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, πρέπει νὰ διασκελίσῃ τὸ κατώφλιον διὰ τοῦ δεξιῦ ποδός καὶ νὰ πατήσῃ ἐπὶ τινος σιδηροῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον ἐπίτηδες τίθεται ἐκεῖ· καὶ τοῦτο γιὰ νὰ εἶναι ἡ νύμφη γερῆ σὰν τὸ σίδηρο. Ἐντεῦθεν ἐσχηματίσθη καὶ ἡ προίκα «μὲ τὸ δεξὶ καὶ τὸ ζερβὶ, μήγαρις θὰ καθίσω καὶ πολὺ;» Εἰς τὰ ΝΑ μέρη τῆς Μακεδονίας ὑπάρχει καὶ τὸ ἐξῆς ἔθιμον· ὅταν ἔλθῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἵσταται πρὸ τῆς αὐλείου θύρας, τὰ δὲ συνοδεύοντα αὐτὴν κοράσια ἄδουσι τὸ ἐξῆς ἄσμα:

«Ἐβγα μάννα, κυρὰ μάννα, νὰ δεχτῆς τὴν πέρικα, ἔβγα νὰ ἰδῆς τὴ νύμφη σου πῶς περπατεῖ λεβέντικα, ἔχει τὴ μέση τῆς λιγνὴ σὰν τὸ καθάριο τὸ βεργί, ἔχει καὶ τὸ κορμάκι τῆς χρυσοῦ κυπαρισσάκι.»

Τότε ἡ πενθερὰ φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐρυθρὸν τι ὕφασμα καὶ κρατοῦσα εἰς τὴν δεξιᾶν χεῖρα δοχεῖον πλήρες ὕδατος κατέρχεται τὴν κλίμακα καὶ ἀνακμίνει τὴν νύμφην, ἥτις πλησιάσασα προσκυνεῖ τρεῖς ἐδαφικῶς καὶ φιλεῖ τὴν χεῖρά τῆς. Τότε δὲ ἄρ' οὐ καὶ ἡ πενθερὰ ἀπασθῆ τὴν νύμφην, ἀνέρχονται κρατοῦσαι ὁμοῦ τὸ ἀγγεῖον καὶ χύνουσαι ὕδωρ ἐπὶ τὴν κλίμακα καθ' ὅλην τὴν ἀνάβασιν, ὡς σημεῖον εὐτυχίας. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη καὶ ἡ φράσις αἰσκοκίνισεν ἢ σκάλα του (= ἐνυμφεῖθη) καὶ «πότε θὰ κοκκινίσῃ ἢ σκάλα σου» (= πότε θὰ νυμφεῖθῃς;) Ἐπειτα ἡ νύμφη, ἄρ' οὐ ἀλείψῃ διὰ βουτύρου καὶ μέλιτος τὸν φλοιὸν καὶ τὰς παραστάδας τοῦ νυμφικοῦ θηλάμου, εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν καὶ ἵσταται εἰς τὸ νυροστόλι. Ἀμέσως τότε τῇ παρουσιάζουσι μικρὸν παιδα, τὸν ὁποῖον ἀσπάζεται καὶ φιλοδωρεῖ μὲ διάφορα γλυκίσματα, τὰ ὅποια ἔφερον ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν ὑποζωανάραν τῆς (θηλάκιον). Ἐπειτα τῇ παρουσιάζουσι καὶ κοράσιον τῆς αὐτῆς ἡλικίας, τὸ ὁποῖον δέχεται ὡς καὶ τὸν παιδα. Τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι εὐχονται νὰ ἀποκτήσῃ τέκνα, τῶν ὁποῖων τὸ πρῶτον νὰ εἶναι ἄρρεν.

Μετ' ὀλίγον οἱ προσκεκλημένοι τῆς νύμφης ἀναχωροῦσιν, οἱ δὲ λοιποὶ κάθηνται εἰς τὰς τραπέζας καὶ τρώγουσιν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι κατὰ τὸ γένημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἐπισημότερον, ἐπικρατεῖ μεγάλη εὐθυμία, τὰ δὲ ἐπιτραπέζια ἄσματα ἀντηχοῦσι καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν. Ἡ δὲ νύμφη καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἵσταται ὀρθία εἰς τὸ νυροστόλι καὶ μόνον μετὰ ἀπαίτησιν τῆς καλιμάννας κάθηται· ἄλλ' εὐθὺς ἄρ' οὐ εἰσέλθῃ ὁ πενθερός, ἢ ἡ πενθερὰ ἢ καὶ ὁ γαμβρός, ἐγείρεται καὶ δὲν κάθηται πρὶν διαταχθῆ ἐκ νέου ὑπὸ τῆς καλιμάννας.

Μετὰ ταῦτα, ἄρ' οὐ γευματίσωσιν, ἐξάγεται ἡ νύμφη εἰς τὸν χορὸν, ὅστις γίνεται εἰς πλα-

τεῖαν τινα. Τότε δὲ προσέρχονται ἐκεῖ καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης καὶ λαμβάνουσι καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὸν χορὸν. Τοῦτο δὲ γίνεται κυρίως εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Μακεδονίας. Εἶναι δὲ ὁ χορὸς οὗτος λίαν ἐπίσημος καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐπιθαλμῖον τῶν ἀρχαίων. Καὶ πρῶτον μὲν σύρει τὸν χορὸν ὁ πενθερός καὶ ἡ πενθερὰ, ἔπειτα δὲ ὁ γαμβρός καὶ ἡ νύμφη, ἥτις χορεύει λίαν βραδέως καὶ σεμνῶς. Εἰς τινα μέρη κατὰ τὸν χορὸν τοῦτον ἄδονται ἄσματα, δι' ὧν εὐχονται νὰ ἀποκτήσῃ ἡ νύμφη τέκνα πολλὰ καὶ νὰ γείνωσιν ἄλλο μὲν ἱερεὺς, ἄλλο δὲ διδάσκαλος, καὶ ἄλλο ἔμπορος κτλ. Εἰς τὰ Βιτώλια μάλιστα ὡς καὶ εἰς τὰς παρακειμένας κωμοπόλεις, εὐχονται εἰς τὴν νύμφην νὰ ἀποκτήσῃ υἱοῦς, τῶν ὁποῖων ὁ εἰς νὰ γείνη ἔμπορος καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Βιέννην. Ἀκολούθως ὀδηγεῖται ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἐξακολουθεῖ ἡ εὐωχία καὶ ὁ χορὸς πολλὰκις μέχρι τῆς πρωίας.

Τότε δὲ εἰς ἰδιαίτερον δωματίον τρώγει ἡ νύμφη μετὰ τοῦ γαμβροῦ, τοῦ καλιτάτα καὶ τῆς καλιμάννας. Ἐπικρατεῖ δὲ συνήθεια εἰς τινα μέρη νὰ τρώωσι κατὰ πρῶτον φᾶ καὶ παρασκευασμὰ τι ἐξ ὀρύζης. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα γίνονται συνήθως ἐπὶ ποδός, διότι ὁ δυστυχῆς γαμβρός ὀφείλει νὰ παρευρίσκειται πάντοτε μεταξὺ τῶν διασκεδάζοντων καὶ νὰ φροντίζῃ νὰ ἐκτελῶνται αἱ παραγγελίαι ἢ μᾶλλον αἱ διαταγαὶ αὐτῶν.

Μόλις δὲ μετὰ τὸ μεσονύκτιον δύναται ὁ γαμβρός νὰ καθησυχάσῃ εἰς τὸ ἀνυπομονοῦν πλέον νυροστόλι μετὰ τῆς ἀγαπητῆς του. Ἄλλ' αἱ ὦραι αὐταί, καθὼς λέγουσι τοῦλάχιστον οἱ νυμφευθέντες, εἶναι λίαν βραχεῖαι, καὶ ἡ ζηλότυπος πρωία τῆς Δευτέρας λίαν ἐνωρῆς ἀναγκάζει τὸ νυμφικὸν ζεῦγος νὰ ἐγερθῇ καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἑορτῆς τοῦ γάμου. Ἡ ἑορτὴ δὲ αὕτη διὰ μὲν τοὺς ξένους λήγει συνήθως τὴν Κυριακὴν τὸ ἑσπέρας, διὰ δὲ τοὺς συγγενεῖς ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς Τετάρτης.

Τὴν Δευτέραν λοιπὸν ἔρχονται οἱ γονεῖς τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ φέροντες μαζί των καὶ διάφορα φαγητά. Ἀμέσως δὲ στρώνεται τραπέζι, εἰς τὸ ὁποῖον τότε κατὰ πρῶτον ἐπίσημος θὰ φάγῃ ὁ γαμβρός μετὰ τῆς νύμφης. Καὶ πλησίον μὲν αὐτῆς κάθηνται οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, παρὰ δὲ τοῦτον οἱ τῆς νύμφης. Ἄρ' οὐ δὲ φάγῃσι τελευταίαν τὴν πίτταν, τότε προσπαθεῖ ὁ γαμβρός καὶ ἡ νύμφη τίς πρῶτος νὰ ἐγερθῇ· ἄλλ' ὅταν ἐπιχειρῇ νὰ ἐγερθῇ ὁ γαμβρός, ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῆς νύμφης· ὅταν δὲ πάλιν αὕτη θελήσῃ νὰ ἐγερθῇ, ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ. Μετὰ πολλὰς δὲ τοιαύτας ἀποπειράς κινούσας τὸν γέλωτα τῶν συγκαθημένων, κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ ἐγερθῇ πρῶτος ὁ γαμβρός,

¹ Τέλος: ἴδε σελ. 138.

ἀνακηρυσσόμενος οὕτω νικητὴς τῆς νύμφης. Μετὰ ταῦτα ὁ γαμβρὸς προσφέρει εἰς τὴν νύμφην ὡς δῶρον χρυσοῦν τι νόμισμα, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: κρατῶν τὸ νόμισμα διὰ τῶν ἐμπροσθίων ὀδόντων προτείνει τὴν κεφαλὴν του εἰς τὴν νύμφην, ἥτις ἐνώπιον ὄλων ὀφείλει νὰ τὸ λάβῃ διὰ τῶν ὀδόντων. Ἡ δυστυχὴς καταπόρφυρος ἐξ αἰδοῦς ἐπιχειρεῖ νὰ τὸ λάβῃ· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι τόσο εὐκόλον, ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, διότι ὁ πονηρὸς γαμβρὸς κρατεῖ τὸ νόμισμα στερεῶς καὶ εἰς πολλὰς ἀποπειράς ἡ νύμφη ἀποκομίζει μόνον τὰ φιλήματα τοῦ γαμβροῦ. Φαντάζεσθε τὴν εὐχάριστον στενοχωρίαν τῆς νύμφης, ἥτις πολλάκις παρατείνεται ἐπὶ πολὺ. Οὕτω δὲ ἐν πλήρει εὐθυμίᾳ διέρχονται τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας. Εἰς τινὰ μέρη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ νύμφη διασκεδάζει μόνον μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν ὁποίων τινὲς ἐνδύονται ἀνδρικά φορέματα, φοροῦσι προσωπίδας καὶ ἐκτελοῦσι διάφορα ἀστεία πράγματα.

Εἰς τὰ δυτικά μέρη τῆς Μακεδονίας τὴν Δευτέραν ἐπικρατεῖ καὶ ἕτερον τι ἔθιμον, τὸ λεγόμενον κρέμασμα. Οἱ μπράτιμοι δηλ. φέροντες σχοινίον τι αἰφνης περιτυλίσσουν δι' αὐτοῦ τὴν ὄσφυν τῆς νύμφης καὶ κατόπιν ἀνασύρουν αὐτὴν ἐπὶ τινος δοκοῦ τῆς οἰκίας καὶ τὴν κρατοῦσι μετέωρον· τὴν καταβιβάζουσι δὲ τότε, ὅταν ὁ γαμβρὸς τάξῃ τι εἰς αὐτούς. Τὸ δὲ τάξιμον εἶναι συνήθως φαγώσιμον τι, ὡς ἀρνίον ψητόν, ζεύγη ὀρνίθων καὶ τὰ τοιαῦτα. Πολλάκις κρεμῶσι καὶ ὄλους τοὺς οἰκείους, οἵτινες ἀπαλλάσσονται τάχιστα. Κατόπιν εἰς ὠρισμένην ἡμέραν ἐστραμάζονται ὅλα τὰ τάματα, καὶ τὰ τρώγουσιν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.

Τὴν δὲ Τρίτην ὁ γαμβρὸς φιλεῖ τοὺς μπράτιμους, οἵτινες ὑπηρέτησαν εἰς τὸν γάμον του. Καθ' ὅλας δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ νεόνυμφοι δὲν ἐξέρχονται τῆς οἰκίας.

Τὴν δὲ Τετάρτην τὸ πρωὶ ἡ νύμφη, φέρουσα τὴν νυμφικὴν καλύπτραν ὀπισθεν ἐρριμμένην καὶ λαβοῦσα ἀγγεῖον τι, ἐξέρχεται τὸ πρῶτον τῆς οἰκίας καὶ μετὰ πολυπληθοῦς συνοδείας μεταβαίνει κατὰ σειράν εἰς ὅλας τὰς βρύσεις τοῦ χωρίου, ἐξ ἐκάστης δὲ πηγῆς λαμβάνει ὀλίγον νερόν· ἐν ᾧ ἡ συνοδεία ψάλλει διάφορα ᾄσματα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπισκερθεῖ ὅλας τὰς βρύσεις καὶ γεμίση τὸ ἀγγεῖόν της, ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐκτοτε θεωρεῖται τελεία γυνή. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μακεδονίας ἡ νύμφη ἐπὶ 40 ἡμέρας φέρει τὰ τέλια καὶ τὴν σκέπην· ὅταν δὲ ἀπαντήτῃ πρεσβυτερόν τινα καθ' ὄδον, προσκυνεῖ καὶ τοῦ φιλεῖ τὴν χεῖρα, λαμβάνουσα παρ' αὐτοῦ μικρὸν νόμισμα ὡς δῶρον.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, καὶ ἰδίως εἰς τὰ νοτιοανατολικά, παρὰ τὸν Ἀττικὸν καὶ Αἰολικὸν γάμον εἶναι ἐν πολλῇ χρήσει καὶ ὁ

Δωρικὸς, ὅστις, μοὶ φαίνεται, ἕνεκα λόγων οἰκονομικῶν δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐπικρατήσῃ ἐντελῶς. Γνωστὸν βεβαίως ὅτι παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ὁ γάμος ἐστρεβεῖτο τῆς πολυτελείας τῶν Ἀθηναίων καὶ Αἰολέων, ὧν αἱ δαπάναι δι' ἰδίων νόμων εἶχον κανονισθῆ· ἐτελεῖτο δὲ δι' ἀρπαγῆς τῆς κόρης ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τῆ συναίνεσι τῶν γονέων αὐτῆς. Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ σήμερον πολλάκις ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ γονεῖς, ὅπως ἀποφύγῃ τὰς μεγάλας τῶν γάμων δαπάνας, συνεννοοῦνται μετὰ τοῦ γαμβροῦ νὰ ἀρπάξῃ τὴν κόρην. Τότε δὲ ὁ γαμβρὸς ἔρχεται ἐν καιρῷ νυκτός μετὰ τινων φίλων, παραλαμβάνει καὶ ὀδηγεῖ τὴν ἀγαπητὴν του εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Τὴν ἰδίαν δὲ νύκτα συνήθως προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς, ὅστις τελεῖ τὴν στέψιν. Καὶ οὕτως ἀνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἐκφρασίν των, μὲ ἓνα μόνον καφεῖ τελειῶνται ὁ γάμος. Τὴν δὲ ἐπομένην πρωίαν διαδίδεται εἰς τὸ χωρίον ὅτι ὁ δεῖνα ἤρπασε τὴν κόρην τοῦ δεῖνος, ἢ ὅτι ἡ δεῖνα ἔφκη, δηλ. ἔφυγε.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν γαμηλιῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Μακεδονίας, ὅσα ἔτυχε νὰ γνωρίζω κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν μου. Καταφαίνεται δὲ καὶ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων ἐνόητος οὐδέποτε διεσπάσθη μεθ' ὅλας τὰς φωνασκίας τοῦ Φαλμεράιερ καὶ τῶν ζηλοτύπων αὐτοῦ ὀπαδῶν· ὁ δὲ πολυανθὴς καὶ πολυποίκιλος τοῦ ἐλληνικοῦ βίου ἀνθῶν, μεθ' ὄλων τὸν μακρὸν καὶ παγερόν χειμῶνα, μεθ' ὅλας τὰς φοβεράς καταστροφάς, ἃς ὑπέστη, δὲν ἀπέβαλεν ἐντελῶς τὴν ἀρχαίαν μορφήν καὶ τὴν πανθομολογουμένην αὐτοῦ λαμπρότητα.

Ἐν Ὁδησσῷ τῇ 5 Φεβρουαρίου 1901.

I. ΠΡΩΤΟΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Η ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ

Ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν νεύρων τῶν παιδίων δὲν ἐπιδρῶσι μόνον αἱ τροφαί.

Πλὴν αὐτῶν πολλαπλοῖ εἶνε αἱ ὑγιεινοὶ ὄροι.

Διὰ τὸ κοράσιον ἰδίως τὸ ζήτημα τῆς ἀμφιέσεως δὲν εἶνε ἀδιάφορον. Πολλὰ παιδιὰ ἐνδύονται συμφῶνως πρὸς τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἀρέσκειαν τῆς μητρὸς, ἥτις οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν συλλογίζεται νὰ ἐνδύσῃ τὸ τέκνον της δι' εὐρέων καὶ ὑγιεινῶν ἐνδυμάτων. Ἀφίνουσι τοὺς βραχίονας γυμνοὺς, ἐνῶ ὁ καιρὸς εἶνε ἀρκετὰ ψυχρὸς, διότι ἡ θελικτὴ, τρυφερὰ καὶ ροδίνη σὰρξ διαθρύπτει τὴν μητρικὴν φιλαυτίαν· ἐν τοσοῦτῳ ἐπέρχεται κρυολόγημα, ἢ καὶ βρογχίτις, ἢ ἐνίοτε καὶ ἡ φοβερὰ βρογχοπνευμονία. Ποσὰ δὲ παρομοιαὶ περιστασιαὶ συμβαίνουσι, καθ' ἃς τὸ παιδίον θυσιάζεται,

ἐνῶ κατὰ τὸ φαινόμενον λατρεύεται ὡς θεότης! Ταῦτα δὲ συμβαίνουσιν ἀσυνειδήτως, βεβαίως, διότι αἱ μητέρες δὲν ἔχουσι συναίσθησιν τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, ἀρκεῖ δὲ νὰ ὑποδεχθῇ αὐταῖς ἡ πλάνη, διὰ νὰ τροποποιήσῃ ἀμέσως τὸν τρόπον τοῦ φέρεσθαι αὐτῶν καὶ ἀποβαλῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι βλαβερόν διὰ τὰ τέκνα των.

Ἀργότερα, ὅταν τὸ κοράσιον μεγαλώσῃ, δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀμφιέσις καὶ ὁ καλλωπισμὸς τοῦ ἀστόχως πολυσυνθετος. Πάντοτε πρέπει νὰ τείνη πρὸς τὴν ἀπλότητα, ἥτις ἔχει ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ παιδίου διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἡ κόμη δὲν πρέπει νὰ διευθετῆται τεχνικῶς κατὰ συμπλέγματα, διὰ νὰ μὴ ὑποστῇ ἐνωρὶς τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς καὶ διὰ νὰ λείψῃ καὶ ἡ νοσηρὰ φροντίς περὶ τοῦ ἀν' ἀρμοζει κάλλιον εἰς τὴν φυσιογνωμίαν ἢ τοιαύτη ἢ τοιαύτη κόμμωσις. Ἡ ἀπλή καὶ ὑγιεινὴ ἐνδυμασία τῶν κορασιῶν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἔχῃσιν τὴν κόμην λυτὴν, τὴν ὄσφυν συγκρατομένην ἐλαφρῶς ὑπὸ πανίου χιτωνίσκου, νὰ φέρωσι περιποδία καὶ ὑποδήματα ἐλαφρὰ καὶ μὴ ἔχοντα τὰς ἄκρας ὀξείας· παρεκτός δὲ τούτων ἐννοεῖται νὰ φέρωσι καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπιπρόσθετον ἀπαιτεῖ ἡ θερμοκρασία.

Καὶ ἀφοῦ ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς ἐνδυμασίας, εὐκαιρον εἶνε νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τοῦ στηθοδέσμου, περὶ οὗ τόσοσ ἐγένετο λόγος.

Πιθκον νὰ εἶνε προτιμότερα ἡ κατάργησις τοῦ στηθοδέσμου· πρέπει ὁμως νὰ λαθῶμεν ὑπ' ὄψει καὶ μίαν λεπτομέρειαν σοβαράν: τὴν συνήθειαν.

Γυνὴ εἰκοσιπενταετίας ἢ τριακοντοῦτις, φέρουσα στηθοδέσμον ἀπὸ ἡλικίας δώδεκα ἐτῶν, θὰ αἰσθάνεται ὅτι εἶνε αὐτῇ ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐξελεθῇ ἀνευ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ τῆς ἀμφιέσεως της. Διότι, ὅταν εἶνε τις συνηθισμένος νὰ ἔχῃ στήριγμα, δυσκόλως δύναται νὰ περιπατήσῃ δια μιᾶς ἀνευ στήριγματος τῆς παρὰ τὴν ράχιν καμπῆς τῆς σπονδυλικῆς στήλης· ἐπέρχεται ἀμέσως κόπωση, εἰς ἣν δὲν δύναται τις ν' ἀντιστῇ καὶ ἥτις παύει μόνον διὰ τῆς χρήσεως τοῦ στηθοδέσμου. Ὅθεν δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγκάσωμεν τὰς ἐνηλικίους γυναῖκας νὰ παραιτηθῶσιν ἐκ τοῦ στηθοδέσμου· δυνάμεθα ὁμως νὰ ἐμποδίσωμεν τὰ κοράσια ἀπὸ τοῦ νὰ φέρωσιν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦτο δέον νὰ τείνωσι πᾶσαι ἡμῶν αἱ προσπάθειαι. Τὸ καθήκον τῆς παιδαγωγοῦ, εὐκόλως ἐκτελούμενον διὰ τὴν καλῶς συνειδυῖαν αὐτό, συνίσταται εἰς τὸ νὰ δώσῃ εἰς τὴν κόρην νὰ ἐνοήσῃ ὅτι δύναται νὰ ἀποκτήσῃ μέσση εὐλύγιστον καὶ ἀνευ στηθοδέσμου· ὅτι ὁ στηθοδέσμος εἶνε ἀνόητος τύπος διαπλάττων βαναύσως τὸ ἀνάστημα· ὅτι εἶνε πολὺ προτιμότερον νὰ ἔχῃ εὐγραμμίαν ὀλιγώτερον κλασικὴν (ὑπὸ τὴν ἔοψιν τοῦ συρμού), ἀλλὰ περισσότερον ἀτομικὴν

καὶ ἐξ ἴσου ὠραίαν· ὅτι τέλος δὲν εἶνε ἀπαραίτητον νὰ διέλθῃ ἡ νεανίς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς δεῖνος ἢ δεῖνος μοδίστας, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ εὐμορφον ἀνάστημα, καὶ ὅτι ὁ συρμὸς τὸ κάτω κάτω εἶνε γελοία ἰδιοτροπία, ἀποδοκιμαζομένη ὑπὸ τῆς φύσεως.

Ἰδίως πρέπει νὰ μεταδοθῇ εἰς τὴν νεανίδα ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὴ εἶνε ἔργον φυσικόν, καὶ ὡς τοιοῦτον ὀφείλει νὰ μείνῃ οἷα εἶνε, βελτιουμένη κατὰ τὸ δυνατόν, ἀλλὰ μὴ προσπαθοῦσα νὰ τροποποιήσῃ τὰς σωματικὰς αὐτῆς γραμμὰς, τοῦλάχιστον διὰ μέσων βαρβάρων, οἷος ὁ στηθοδέσμος.

Πρὸ δέκα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν αἱ γυναῖκες ἐφόρουν στηθοδέσμους ἀξίους θωρακοφόρων. Ἀνερχόμενος μέχρι μασχάλης καὶ περικλείων τὸν κόλπον ὡσανεὶ ἐντὸς σκληρᾶς φυλακῆς, κατερχόμενος δὲ μέχρι τῆς γαστρὸς, ὁ τοιοῦτος στηθοδέσμος ἦτο πραγματικὸν βασανιστήριον. Ὁ συρμὸς μετέβαλεν αὐτὸν κατόπιν ἐπὶ τὰ κρείττω βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη μεταβολὴ δὲν ἀρκεῖ. Ἡ παρούσα γενεὰ πρέπει νὰ συνηθίσῃ τὰ κορίτσια νὰ φέρωσι στήριγμα μόνον τοῦ στήθους, μὴ κατερχόμενα μέχρι τῆς ὄσφους, διατηροῦντα δὲ τὴν ὄσφυν καὶ τὸ σῶμα ἐν γενεῖ ἐλευθερον ἐντελῶς.

Τὸ νέον αὐτὸ σύστημα πολλὰ παρουσιάζει πλεονεκτήματα.

Ἐν πρώτοις εἰς αὐτὸ συνηθισμένη γυνὴ θὰ ἔχῃ πολὺ περισσοτέραν ἀνεσίαν· ἐπὶ πλέον δὲ ἡ μήτηρ θὰ ἔχῃ ἡσυχίαν ἀγνωστον ἕως τότε, διότι πράγματι ἡ κόρη, μεθ' ὅλας τὰς μητρικὰς συστάσεις, εἶνε ἐπιρρεπὴς νὰ σφίγγῃ ὑπερβολικῶς τὸ σῶμά της ἐντὸς τοῦ στηθοδέσμου, ἐξ οὗ προέρχεται διατάραξις τῆς ἀναπνοῆς, τῆς κυκλοφορίας, τῆς πέψεως, τῶν κυριωτέρων λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ. Τὰ ἐπιβλαβῆ αὐτὰ ἀποτελέσματα θὰ ἐξαλειφθῶσι διὰ τοῦ νέου συστήματος, καὶ τοῦτο εἶνε σημαντικὸν πλεονέκτημα. Τέλος ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἡθικός χαρακτήρ ὑψίσταται τὸν ἀντίκτυπον τῆς τοιαύτης πίεσεως τοῦ σώματος.

Ἡ νεανίς πάσχει ἐνίοτε διαρκῶς ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς τοποθετήσεως ἐνός τῶν ὀστέων τοῦ στηθοδέσμου, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακῶς κατασκευάζονται. Ἡ διαρκὴς δὲ αὕτη καὶ ἀλγυινὴ ἐνόχλησις, ἣν παροξύνει πᾶσα τοῦ σώματος κίνησις, δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐξάντλησιν, σπασμούς, τὸ εὐερέθιστον καὶ κάποτε παροξυσμὸν νευρικόν. Διότι δὲν εἶνε καὶ μικρὸν πρᾶγμα νὰ ἔχῃ τις τεμάχιον χάλυθος ἢ ὀστοῦ φαλακρῆς νὰ διασχίξῃ διαρκῶς τὴν πλευράν του. Δὲν ὑπάρχει γυνή, ἥτις νὰ τὸ ἀγνοῇ, διότι πάντοτε θὰ συνέβῃ εἰς αὐτὴν νὰ θραυσθῇ κανὲν τῶν ὀστέων, ἢ τὸ ἐλαττήριον τοῦ στηθοδέσμου της. Καὶ ὁμως εἶνε τόσοσ εὐκόλος ἡ ἀποφυγὴ αὐτοῦ τοῦ κακοῦ! Ἐν συνειδήσει δὲν πιστεύω ὅτι εἶνε δυνατόν

καλῆ τῆ πίστει νὰ προτείνη τις εἰς γυναῖκα ἐνήλικον νὰ παραιτήσῃ τὸν στηθοδέσμον. Εἶνε ὁμως δυνατόν νὰ συνηθίσωσι τὰ κοράσια νὰ μὴ φέρωσι τοιοῦτον, ἢ δὲ τοιαύτη συνήθεια θὰ ἦτο σωτήριος. Καιρὸς εἶνε νὰ ληφθῆ περί τούτου φροντίς. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοιαύτη προσπάθεια δὲν πρέπει νὰ πιστευθῆ ὅτι πρόκειται περί ζητήματος λόγων ἀπλῶς, ἀλλὰ περί ζητήματος ἐνδιαφέροντος τοὺς μῦς καὶ τὸ σῶμα.

Αἱ τῆς παρούσης γενεᾶς γυναῖκές εἰσι καταδικασμέναι, μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ εὐφρεῖς υγιεινολόγοι, νὰ φέρωσι στηθοδέσμον—στηθοδέσμον ὅσον τὸ δυνατόν υγιεινότερον—ἀλλ' ἴδιον δι' ἐκάστην αὐτῶν. Πρέπει νὰ παύσῃ τὸ σύστημα τοῦ κατασκευάζειν ἐκ τῶν προτέρων τοὺς στηθοδέσμους διὰ πᾶσαν τυχοῦσαν πελάτιδα. Ὁ στηθοδέσμος πρέπει νὰ κατασκευάζεται ἐπὶ τῆ βάσει μέτρων, ὅπως καὶ τὸ φόρεμα. Εἶνε μωρὸν τὸ νὰ ζητῶμεν νὰ περικλείσωμεν πᾶν γυναικεῖον σῶμα ἐντὸς ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Ἡ ποικιλία τῶν ἰσθῶν καὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶνε ἀπειρος, ἢ δὲ κατασκευὴ τῶν στηθοδέσμων, ὅπως ὑπάρχει· σήμερον, εἶνε παραλογισμός. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία διατελοῦσιν ὡς πρὸς τοῦτο εἰς πλάνην· καλὸν εἶνε νὰ τὸ λάθωσιν ὑπ' ὄψιν. Δὲν εἶνε δυσκολώτερα ἢ κατασκευὴ στηθοδέσμου διὰ σῶμα πραγματικῶς ὑπάρχον παρὰ διὰ σῶμα ἀνύπαρκτον, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ κατασκευαστοῦ. Εἶνε ζήτημα ἕξις κατὰ συνήθειαν, ἣτις εὐκολώτατα μεταβάλλεται ὅταν θελήσωμεν.

Τέλος ἡ ἐπίδρασις τοῦ στηθοδέσμου ἐπὶ τῶν νεύρων τῆς νεανίδος εἶνε σημαντικὴ.

Ἐν πρώτοις ἐξεγείρει τὴν ἀνόητον ματαιότητα· προκαλεῖ συγκρίσεις μεταξὺ τῆς ἰδικῆς τῆς ὀσφύος καὶ τῆς τῆς φίλης τῆς, συγκρίσεις παραλόγους, διότι ἡ καλλονὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λεπτότητος τῆς ὀσφύος κατὰ ἓν ἢ περισσότερα ὑσκατόμετρα, ἀλλ' ὁμως δημιουργούσας μέρη μὴ βλαβερὰν καὶ σύσφιγγιν, ὑπερβολικὴν.

Εἶδον νεανίδας στερουμένας τῆς τροφῆς τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν, ἐκ φόβου μὴ παχύνωσιν. Ἐκ τούτου ἐπέρχεται ἐλάττωσις τοῦ ὄγκου τῶν πεπτικῶν ὀργάνων καὶ νευρικὴ ἀνορεξία, ἣτις κατόπιν δι' οὐδενὸς μέσου καταναίκεται.

Πλὴν τούτου δὲ ἡ πέψις, ἐκ τῆς πίεσεως ἐμποδιζομένη, γίνεται ἀτελῶς καὶ συνεπάγεται τὴν παραγωγὴν τοξινῶν ἢ τῶν ὑπερβολικῶν τοῦ ἐγκεφάλου ἐρεθισμῶν.

Ὡστε τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι πρέπει νὰ καταργηθῆ ὁ στηθοδέσμος οὐχὶ ἀποτόμως ἀλλὰ βαθμηδόν, διὰ τῆς συνηθείας τῶν νεανίδων ἀπὸ τῆς τρυφεράς τῶν ἡλικίας νὰ μὴ ζητῶσι στήριγμα διὰ τὴν σπονδυλικὴν αὐτῶν στήλην.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἵππων.

Κατὰ στατιστικὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀμερικῇ, ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς 74 ἑκατομύρια ἵππων καὶ 9 ἑκατομύρια ὄνων καὶ ἡμιόνων. Ἡ Εὐρώπη κατέχει 38,369,136 ἵππους καὶ 3,199,338 ὄνους καὶ ἡμιόνους· ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ 17,425,631 ἵππους καὶ 2,333,055 ὄνους καὶ ἡμιόνους· ἡ Νότιος Ἀμερικὴ 5,429,619 ἵππους καὶ 2,236,517 ὄνους καὶ ἡμιόνους· ἡ Ἀσία 9,148,313 ἵππους καὶ 1,305,322 ὄνους καὶ ἡμιόνους· ἡ Ἀφρική 1,040,170 ἵππους καὶ 1,872,741 ὄνους καὶ ἡμιόνους καὶ ἡ Αὐστράλια 2,292,081 ἵππους. Διὰ τὴν Εὐρώπην ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνωτέρω ζώων διαμερίζεται ὡς ἑξῆς: Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία 21,742,251 ἵππους καὶ 4,400 ὄνους καὶ ἡμιόνους. Γερμανία 4,837,486 ἵππους καὶ ἀσήμαντον ἀριθμὸν ὄνων καὶ ἡμιόνων· ἡ Αὐστρουγγαρία 3,725,254 ἵππους καὶ 183,502 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Γαλλία 2,807,042 ἵππους καὶ 578,461 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Μαγὰλη Βρετανία 2,112,207 ἵππους καὶ 160,000 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Ἰταλία 720,000 ἵππους καὶ 1,300,000 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Ἰσπανία 610,275 ἵππους καὶ 1,396,264 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Ρουμανία 671,662 ἵππους καὶ 6,660 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Σουηδία καὶ Νορβηγία 663,505 ἵππους καὶ 4,400 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Δανία 411,270 ἵππους καὶ 4,400 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Βουλγαρία 240,000 ἵππους καὶ 65,000 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Πορτογαλλία 289,000 ἵππους· Βέλγιον 282,000 ἵππους· Ὀλλανδία 265,436 ἵππους καὶ 1884 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Ἑλλάς 100,000 χιλ. ἵππους καὶ 150,000 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Σερβία 120,391 ἵππους καὶ 1731 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Ἑλβετία 118,622 ἵππους καὶ 4,788 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Λουξεμβούργον 17,522 ἵππους καὶ 11 ὄνους καὶ ἡμιόνους· Μελίτη 8,869 ἵππους κλπ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διὰ τὰς αἱμορραγίας.

Εἰς πᾶσαν ἐξωτερικὴν αἱμορραγίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν πρῶτον τὸν νόμον τῆς βαρῦτητος. Τὸ μέρος ὅθεν ἐξέρχεται τὸ αἷμα πρέπει νὰ εἶνε ὑψηλότερον τοῦ λοιποῦ σώματος, ἰδίως δὲ ὑψηλότερον τῆς καρδίας. Ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται πρὸ πάντων εἰς τὰς αἱμορραγίας τῶν κατωτέρων μερῶν τοῦ σώματος. Ἐν τῶν ἀρίστων μέσων πρὸς περιορισμὸν τῆς ροῆς τοῦ αἵματος εἶνε τὸ θερμὸν νερὸν, ὅσον θερμὸν ὅσον εἶνε δυνατόν νὰ τὸ ὑποφέρῃ ὁ παθὼν. Τὸ νερὸν πρέπει νὰ ἔρχεται ὅσον εἶνε δυνατόν περισσότερον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὴν ἕδραν τῆς αἱμορραγίας. Ἐλλείψει θερμοῦ ὕδατος μεταχειρίζομεθα ὕδωρ ψυχρὸν ἢ πάγον.